

2013

Hogeschool Fontys
OSO Lesplaats:
Hengelo

Master SEN – specialist in begeleiden



Student: Tom Kolenbrander

*Titel onderzoek: "Co-teaching op het
leerplein in het VO"*

Studentnummer: 2195474

Telefoon: 0613944404

Emailadres: 268004@student.fontys.nl

Datum: 16 augustus 2013

Studiebegeleider: Ine Heerink

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting.....	5
Inleiding	6
Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling.....	7
Aanleiding	7
1.1 Doel en onderzoeksvraag	7
1.2 Praktisch belang van het onderzoek	8
1.2.1 Maatschappelijke relevantie.....	8
1.2.2 Wetenschappelijke relevantie	8
1.3 (Inter-) Nationale context van mijn onderzoek.....	9
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	10
Inleiding.....	10
2.1 Passend onderwijs.....	10
2.1.1 Van curatie naar preventie.....	10
2.1.2 Van indiceren naar arrangeren	10
2.1.3 Goed onderwijs door opbrengstgericht werken.....	11
2.2 Het leerplein	11
2.2.1 Organisatie en structuur op het leerplein	11
2.2.2 Voorbereiding op het leren studeren.....	12
2.2.3 Samenwerking tussen leerkrachten en co-teachers op het Leerplein	12
2.3 Co-teaching.....	12
2.3.1 Vormen van co-teaching	15
2.4 Interactieve professionaliteit.....	16
2.5 Korte samenvatting.....	16
Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie.....	18
Inleiding.....	18
3.1 Doel van het onderzoek.....	18
3.1.1 Onderzoeksparadigma.....	18
3.2 Onderzoeksstrategie.....	18
3.3 Respondenten	19
3.4 Onderzoeksmethodes	20
3.4.1 Onderzoeksmethoden voor de dataverzameling in de startfase.....	20
3.4.2 Onderzoeksmethoden voor de dataverzameling tijdens het proces	21
3.5 Data-analyse	22

3.5.1 Data-analyse beginsituatie	22
3.5.2 Data-analyse proces.....	22
3.6 Triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid	23
3.6.1 Triangulatie	23
3.6.2 Validiteit en betrouwbaarheid.....	23
3.7 Ethische aspecten	24
Hoofdstuk 4: Data-analyse en resultaten	25
4.1 Inleiding.....	25
4.2 Sterkte/zwakte analyse werkwijze tot september 2012	25
4.3 Conclusie beginsituatie.....	27
4.4 Inleiding.....	28
4.5 Co-teaching op het leerplein en het handelingsrepertoire van leerpleindocenten	29
4.5.1 Voordelen.....	29
4.5.2 Beperkingen.....	29
4.6 Co-teaching op het leerplein en de opbrengsten voor leerlingen.....	30
4.6.1 Voordelen.....	30
4.6.2 Beperkingen.....	30
4.7 Co-teaching op het leerplein en de opbrengsten voor de co-teachers.....	31
4.7.1 Voordelen.....	31
4.7.2 Beperkingen.....	31
4.8 Co-teaching op het leerplein en Passend Onderwijs.....	32
4.8.1 Mogelijkheden.....	32
4.8.2 Uitdagingen	32
4.9 Conclusie resultaten proces:	33
Hoofdstuk 5: Conclusie evaluatie en reflectie	34
5.1 inleiding.....	34
5.2 Beantwoording van de deelvragen	34
5.2.1 Hoe ervaren de leerpleindocenten co-teaching en vergroot dit hun handelingsrepertoire?	34
5.2.2 Hoe ervaren de leerlingen de aanwezigheid van co-teachers en wordt aan hun specifieke ondersteuningsbehoeften voldaan?	35
5.2.3 Hoe ervaren co-teachers de effecten van hun handelen gericht op leerkrachten en leerlingen	36
5.3 Beantwoording van de hoofdvraag.....	36
5.4 Kritische reflectie op de onderzoeksmethodologie.....	37

5.5 Inhoudelijke aanbevelingen	37
5.5.1 Rol interne disciplines	38
5.5.2 Vervolgonderzoek	38
5.6 Betekenis van het onderzoek	38
5.7 Persoonlijk leerontwikkeling	39
5.7.1 Empowerment, normatieve professionaliteit en critical friendship	39
5.7.2 Kennis, inzicht, communicatie, leervaardigheden en oordeelsvorming (Dublindescriptoren)	39
5.8 Aanbevelingen voor andere onderzoekers	40
Nawoord	41
Literatuurlijst	42
Bijlage 1: Diversiteitquotiënt	45
Bijlage 2a: Open vragenlijst leerpleindocenten	47
Bijlage 2b: Fragment data-analyse open vragenlijst aan 4 leerpleindocenten	49
Bijlage 3: Fragment data-analyse documentonderzoek schoolplan, schoolgids en opzet pilot co-teaching	51
Bijlage 4: Fragment data-analyse vooronderzoek collega M. Semmekrot	53
Bijlage 5a: Introductiemail, interviewvragen en topiclijst responsief interview	54
Vragenlijst interview	54
Topiclijst interview	56
Bijlage 5b: Voorbeeld data-analyse semi-gestructureerd responsief interview met 2 externe specialisten	57
Bijlage 6: Fragment data-analyse leerpleinonderzoek externe specialist H. Meulenkamp (2013)	59
Bijlage 7a: Introductie interview co-teachers	60
Bijlage 7b: Interviewvragen co-teachers	61
Bijlage 7c: Fragment data-analyse semi-gestructureerd interview met 3 co-teachers gezamenlijk	62
Bijlage 8a: Gecombineerde vragenlijst aan leerpleindocenten	63
Bijlage 8b: Fragment analyse gecombineerde vragenlijst leerpleindocenten	64
Bijlage 9a: Gecombineerde vragenlijst leerlingen	65
Bijlage 9b: Fragment analyse gecombineerde vragenlijst leerlingen	66
Bijlage 10: Fragment thematisering	67

SAMENVATTING

“Wat is de doeltreffendheid van de pilot co-teaching op het leerplein met het oog op Passend Onderwijs voor de leerpleindocenten, co-teachers en eerstejaars leerlingen binnen het Basis-Kader (BK) niveau gericht op “meer handen in de klas” om tegemoet te komen aan de diversiteit aan ondersteuningsbehoeften?”

Een evaluatieonderzoek naar de ervaringen van de pilot co-teaching op het leerplein van een reguliere VO-school voor twee eerstejaars basis/kader klassen. Co-teaching lijkt door de huidige structuur op dit leerplein vooral tegemoet te komen aan “meer handen in de klas” en minder aan de professionalisering van docenten. De intensieve begeleiding van kwetsbare leerlingen wordt middels de ‘One teach, One observe’, ‘Alternative teaching’ en ‘One teach, One drift’ principes (Perez, 2012) door de co-teachers toegepast.

Dit houdt in dat de co-teacher de vakdocent op verschillende wijze assisteert en de leerling met specifieke ondersteuningsbehoeften tijdens instructies en verwerking van de lesstof ondersteunt. Het oriëntatiejaar is afgelopen en het traject co-teaching krijgt een vervolg en uitbreiding naar leerjaar 2. De mogelijkheden om co-teaching verder te ontwikkelen zijn er mits er tijd, geld, verdiepende kennis en kritische reflectie zal plaatsvinden.

INLEIDING

In het schooljaar 2012/2013 is voor de duur van één jaar een pilot co-teaching¹ gestart voor zestien brugklassen, waaronder twee basis/kader klassen op het leerplein². De inzet van de co-teachers wordt op basis van een diversiteitquotiënt (zie bijlage 1), gericht op de ondersteuningsbehoeften van leerlingen, vastgesteld. Het doel is meer maatwerk te leveren aan kwetsbare leerlingen en daarbij leerkrachten te professionaliseren. In het kader van Passend Onderwijs probeert de school de segregerende zorg³ te minimaliseren door geïntegreerde ondersteuning aan leerlingen in het primaire proces te bieden. Bovendien gaat de school niet uit van de medisch gerichte indicatiestelling, maar van de handelingsgerichte diagnostiek gericht op de onderwijsbeperkingen van leerlingen. Dit houdt in dat het leerplein dusdanig wordt aangepast om in de ondersteuningsbehoeften te voorzien. Bij de start van deze pilot in september 2012 is ervoor gekozen om gedurende het proces al lerende een werkbare vorm van co-teaching voor het leerplein te ontwikkelen. Deze werkbare vorm dienen de co-teachers en leerpleindocenten zelf te onderzoeken. Aan het einde van dit schooljaar zal dit traject geëvalueerd worden en dit evaluatieonderzoek zal een bijdrage leveren aan het concretiseren van ervaringen van leerpleindocenten, leerlingen en co-teachers.

¹ Co-teaching betekent de samenwerking tussen twee of meer onderwijsprofessionals in één klas.

² Het leerplein biedt een structurele en flexibele leeromgeving voor leerlingen van het Basis-Kader niveau in de eerste twee leerjaren (zie paragraaf 2.2, p. 17/18)

³ Segregerende zorg is kort gezegd het bieden van ondersteuning aan leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften door specialisten buiten de klas.

HOOFDSTUK 1: AANLEIDING EN PROBLEEMSTELLING

AANLEIDING

Vanuit mijn ervaringen in het speciaal basisonderwijs (SBO) weet ik dat er binnen een school veel expertise gesegregeerd, dus buiten het primaire proces om, wordt aangeboden. Zo is het idee ontstaan om te kijken naar de integratie van specialistische kennis binnen het primaire proces, de klas: Wat is een effectieve en constructieve manier van kennisdeling om tegemoet te komen aan de specifieke ondersteuningsbehoeften van de leerlingen binnen deze school, binnen deze klas, met deze klasgenoten en mijzelf als leerkracht? Zo ook op het leerplein in het VO⁴.

1.1 DOEL EN ONDERZOEKSVRAAG

Het doel van dit onderzoek is om de doeltreffendheid van co-teaching voor leerpleindocenten, leerlingen en co-teachers vast te stellen. Wat wordt er van leerkrachten verwacht in de samenwerking met co-teachers en welke voor- en nadelen ondervinden zij? Wordt het handelingsrepertoire vergroot door co-teaching? Hoe ervaren de leerlingen de aanwezigheid van co-teachers? Wordt aan de specifieke ondersteuningsbehoeften tegemoet gekomen en kunnen we al iets zeggen over de leeropbrengsten van leerlingen? Hoe ervaren de co-teachers het werken op het leerplein? Dit heeft geleid tot de volgende onderzoeksvraag:

“Wat is de doeltreffendheid van de pilot co-teaching op het leerplein met het oog op Passend Onderwijs voor de leerpleindocenten, co-teachers en eerstejaars leerlingen binnen het Basis-Kader (BK) niveau gericht op “meer handen in de klas” om tegemoet te komen aan de diversiteit aan ondersteuningsbehoeften?”

Deelvragen daarbij zijn:

- Hoe ervaren de leerpleindocenten co-teaching gericht op Passend Onderwijs en vergroot dit hun handelingsrepertoire?
- Hoe geven de co-teachers vorm aan co-teaching op het leerplein en wat zijn daarbij hun ervaringen?
- Hoe ervaren de leerlingen de aanwezigheid van co-teachers en wordt aan hun specifieke ondersteuningsbehoeften voldaan?

Centrale begrippen binnen mijn onderzoek zullen zijn: co-teaching, Passend Onderwijs, het leerplein en interactieve professionaliteit.

⁴ Voortgezet Onderwijs

1.2 PRAKTISCH BELANG VAN HET ONDERZOEK

Samenwerkende onderwijsprofessionals bieden onderwijs op maat om in een rijke sociale leeromgeving tegemoet te komen aan de diversiteit aan leerlingen (Fluijt, 2012). Co-teaching kan zodoende bijdragen aan Passend Onderwijs. Tevens kan co-teaching bijdragen aan de interactieve professionaliteit, waarbij leerkrachten van en met elkaar leren. Door meerdere professionals ervaren leerlingen verschillende leerkrachtstijlen.

1.2.1 MAATSCHAPPELIJKE RELEVANTIE

De maatschappelijke relevantie is breed. Doordat een grotere diversiteit aan leerlingen in het primaire proces wordt ondersteund, kunnen leerlingen ervaren dat niet ieder kind dezelfde mogelijkheden heeft maar er toch bij hoort. Kortom: geen buitenbeentjes. Dit ziet men als een goede voorbereiding op de maatschappij, waarin ook niet iedereen hetzelfde is (Friend & Cook, 2010). Dit onderzoek draagt bij aan het bevorderen van activerend burgerschap, omdat wordt uitgegaan van gelijkwaardigheid en diversiteit (Douwe van Houten, 2005). De speciale aandacht voor de leerlingen gaat uit van de mogelijkheden en potenties.

1.2.2 WETENSCHAPPELIJKE RELEVANTIE

Uit een meta-analyse (Weichel; Murawski & Swanson, 2001) gericht op co-teaching blijken de volgende aspecten onderbelicht:

- Type van effecten op de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen blijkt niet goed te onderbouwen.
- De vraag of de effectiviteit van *co-teaching* samenhangt met leerlingkenmerken blijft vaak buiten beschouwing in het onderzoek
- Tevens blijkt uit deze meta-analyse dat er weinig aandacht is voor de daadwerkelijk gerealiseerde co-teaching door onderwijsprofessionals

Een onderzoek naar co-teaching op het leerplein binnen het VO draagt bij aan mijn overtuiging dat de diversiteit aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften door samenwerkende onderwijsprofessionals grotendeels ondervangen wordt. Voor het leerplein betekent dit dat een nieuwe weg ingeslagen wordt:

"If you do not change direction, you may end up where you are heading". Lao Tse

1.3 (INTER-) NATIONALE CONTEXT VAN MIJN ONDERZOEK

Binnen Europa zijn er good practices te vinden in onder andere Oostenrijk en Engeland (Fluijt, 2012), maar ook in Amerika en Australië zijn talrijke positieve uitkomsten voor co-teaching. Dit evaluatieonderzoek kan een bijdrage leveren aan de invoering van co-teaching binnen leerpleinen op andere scholen in het VO. Zij kunnen afwegingen maken met betrekking tot hun eigen visie op Passend Onderwijs en de toepassing in de praktijk.

In hoofdstuk 2 wordt de theoretische onderbouwing beschreven gericht op co-teaching, Passend Onderwijs, het leerplein en de interactieve professionaliteit.

HOOFDSTUK 2 THEORETISCH KADER

INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste begrippen theoretisch onderbouwd. Het gaat daarbij om de doelen van Passend Onderwijs en de koppeling met de werkwijze op het leerplein, het begrip co-teaching en de interactieve professionaliteit.

2.1 PASSEND ONDERWIJS

In het referentiekader Passend Onderwijs (PO-raad; VO-raad; AOC raad & MBO raad, 2013) staan een aantal uitgangspunten voor de geleidelijke invoering van Passend Onderwijs in het VO tot 2018. Een aantal thema's hebben een directe link met het leerplein. Ten eerste de omslag van curatie naar preventie, waarbij gezocht wordt naar mogelijkheden om leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften binnen de reguliere setting te houden. Ten tweede gaat het niet om het indiceren van leerlingen door analyse van gedrag en onmogelijkheden, maar om het arrangeren van de juiste leeromgeving. Ten slotte wordt opbrengstgericht werken op het leerplein beschreven.

2.1.1 VAN CURATIE NAAR PREVENTIE

In het nieuwe stelsel wordt door middel van preventie en kwaliteitsverbetering de uitstroom naar bovenschools onderwijs⁵ verminderd. Op deze manier profiteren meer leerlingen van goede ondersteuning binnen het reguliere VO (PO-raad; VO-raad; AOC raad & MBO raad, 2013). Op mijn VO school is gekozen voor een pilot co-teaching als **mogelijke** vorm van preventieve ondersteuning voor deze kwaliteitsverbetering. Op een handelingsgerichte manier worden ondersteuningsbehoeften van leerlingen in kaart gebracht. Dit gebeurt door leerlingen te signaleren die specifieke ondersteuning nodig hebben. De co-teacher werkt handelingsgericht door samen met de leerpleindocent (eventueel in samenwerking met de orthopedagoog) individuele handelingsplannen op te stellen, uit te voeren en periodiek te evalueren.

2.1.2 VAN INDICEREN NAAR ARRANGEREN

Binnen het nieuwe stelsel staat de onderwijsondersteuning-vraag centraal: *wat* heeft dit kind *in deze situatie* nodig, *hoe* gaan we dat organiseren en arrangeren, *wie* hebben we daarvoor nodig en *hoeveel* kost het (PO-raad; VO-raad; AOC raad & MBO raad, 2013)? In mijn praktijk proberen ze dit door co-teaching te realiseren, waarbij de kosten worden beperkt door onderwijsassistenten als co-teachers te benoemen en klassen relatief groot te houden.

⁵ Bovenschools onderwijs zijn de speciale onderwijsinstellingen, waarbinnen leerlingen worden opgevangen die niet in het regulier onderwijs gedijen.

2.1.3 GOED ONDERWIJS DOOR OPBRENGSTGERICHT WERKEN

Voor een succesvolle schoolloopbaan zijn met name een goede beheersing van taal en rekenen, doorlopende leerlijnen – zowel cognitief als pedagogisch-didactisch – en een doorlopende lijn in zorg en ondersteuning in en om de school ook absolute voorwaarden (PO-raad; VO-raad; AOC raad & MBO raad, 2013). Leerlingen op het leerplein zijn sterker afhankelijk van goed onderwijs, omdat ze met een leerachterstand in het VO komen en vaak in samenhang met een leer- en/of gedragsstoornis. Leerlingen staan centraal en moeten kwalitatief goed onderwijs krijgen *in* de klas om zichzelf maximaal te kunnen ontplooiën (Keesenberg, 2008).

2.2 HET LEERPLEIN

Het leerplein is een leeromgeving waar ruimte is voor eigen leerstijlen, werktempo, niveau en zelfstandigheid. Een klein team van leerpleindocenten geeft les in de theoretische vakken Nederlands, Engels, wiskunde, mens & maatschappij en natuur & zorg (Schoolgids school X, 2012). Botta, Van der Burg en Van den Berg (2009, p. 7) geven de volgende definitie van het leerplein: ‘Een leerplein is een grote ruimte waarin tegelijkertijd meer dan één klas/groep leerlingen zit te werken onder begeleiding van meer dan één begeleider. In scholen wordt deze ruimte ook leertuin, open leercentrum (OLC), studio, eduplaza of domein genoemd. Een leerplein is niet alleen een fysieke plek, het is ook een werkwijze die zowel bij theoretische als bij de praktische vakken gehanteerd kan worden’. Noordzij en Kools (2012) beschrijven dat op een goed functionerend leerplein een constructieve werksfeer heerst. Leerlingen zijn geconcentreerd aan het werk of zijn in druk overleg met elkaar. Meestal is goed zichtbaar wat ze doen: er komt werk uit hun handen. Het is er niet stil maar wel rustig. Leraren lopen rond, beantwoorden vragen, geven korte instructies. De werksfeer is gekenmerkt door orde, iedereen weet wat hij moet doen en weet zich te gedragen.

2.2.1 ORGANISATIE EN STRUCTUUR OP HET LEERPLEIN

Het leerplein in mijn praktijk is een grote en flexibele ruimte met de volgende eigenschappen:

- Ze werken aan vijf theoretische vakken: wiskunde, Nederlands, Engels, mens & maatschappij en natuur & zorg
- Elke leerling ontvangt iedere week een leer/werk planner waarin per vak gedifferentieerd wordt op 3 niveaus (niveau A = minimale verwerking, B = basis aanbod of C = basis met extra verdieping).
- Iedere leerling heeft er een eigen kluisje met boeken en benodigdheden
- Rustige werkplekken
- Afgesloten instructieruimte met smartboard
- Een systeem om leerling hun werk zelf na te laten kijken
- Verdieping en remediëring in de leerstof met behulp van werkkaarten op het moment dat ze de planner af hebben
- Ipads, computers en laptops ter beschikking

De werkwijze is convergent⁶ met een gedifferentieerde verwerking van de leerstof. In het lokaal wordt consequent gewerkt met het stoplicht. Rood betekent op je plek blijven zitten en geen overleg. Oranje betekent fluisteren en je mag alleen van je plek af om een ander vak of materiaal te pakken en groen betekent dat je mag overleggen met ieder andere leerling. Tijdens het oranje en groene moment zijn de leerkrachten ook beschikbaar. Deze werkwijze komt overeen met Noordzij en Kools (2012).

2.2.2 VOORBEREIDING OP HET LEREN STUDEREN

De visie is dat leerlingen geconcentreerd leren studeren in een veilige leeromgeving zoals hierboven omschreven. Leerlingen leren plannen, organiseren, leren en verwerken van de stof. Leerlingen besteden thuis aandacht aan het leerwerk. Ze krijgen dus in principe geen 'maakwerk' mee naar huis, tenzij leerlingen afwezig zijn geweest. De leerpleinassistent⁷ plant dan samen met de leerling het inhaalwerk⁸. Een leerling werkt vijf dagen aan een planner. Aan het nakijken door de leerling en het controleren door de leerpleindocenten wordt veel waarde gehecht. De leerling leert kritisch naar het eigen werk te kijken en de leerkracht geeft feedback en controleert.

2.2.3 SAMENWERKING TUSSEN LEERKRACHTEN EN CO-TEACHERS OP HET LEERPLEIN

Leerpleindocenten plannen de instructies apart op vaste lesuren, zodat leerlingen hun planning daarop kunnen aanpassen. Iedere week vergaderen alle vakleerkrachten en co-teachers van het leerplein over de gang van zaken. Bijzonderheden rondom individuele leerlingen worden besproken. Zodoende is het gehele team nauw betrokken en wordt preventief ingespeeld op ondersteuningsbehoeften van leerlingen. De co-teachers bespreken de leerlingen die zij begeleiden en samen met de leerkrachten worden doelen voor de komende week/periode vastgesteld (bijvoorbeeld voor extra begeleiding tijdens instructies). In de lessen werken de co-teachers één op één met deze leerlingen of in kleine groepjes. Tevens geven zij verlengde instructies om de leerstof op een andere wijze aan te bieden. Een memory-spel van Engelse woorden met de Nederlandse vertalingen is daarvan een voorbeeld.

2.3 CO-TEACHING

Wat is co-teaching en wat is co-teaching vooral niet? Er zijn veel misverstanden over de betekenis en de invulling van co-teaching, daarom is het van belang dit zorgvuldig weer te geven. Perez (2012) heeft dit in haar boek *"The Co-teaching Book of Lists"* als volgt uiteengezet:

⁶ Bij convergente differentiatie werken alle leerlingen aan dezelfde doelen en blijft de groep zolang mogelijk bij elkaar. Om dat te bereiken krijgt de zwakke leerling verlengde instructie en aanpassing in de hoeveelheid stof om alle leerlingen de leerstof gelijktijdig te laten doorlopen.

⁷ Een leerpleinassistent is continue aanwezig en houdt zich bezig met organisatorische en administratieve zaken.

⁸ Inhaalwerk betreft de achterstand in maak- en/of leerwerk bij afwezigheid van een leerling.

Co-teaching is:	Co-teaching is niet:
In een reguliere klas	Gemakkelijk
Meer dan een leerkracht om te ondersteunen	De enige manier
Samenwerkend leren en lesgeven voor de leerkrachten	Geschikt voor iedereen in elke situatie
Een kans voor eindeloze mogelijkheden	Een remediërend klaslokaal
Gefundeerd op het samen plannen en indelen van lessen en instructies	Een manier om 'zwakke' leerkrachten te genezen
Leerkrachten die samen plannen, instructie geven, samenwerkend beoordelen, cijfers geven en differentiëren	Een klaslokaal waarin meerdere leerkrachten om en om instructie geven, zonder ondersteuning van elkaar
Leerkrachten die tijd vrij maken en faciliteiten hebben om de lessen op elkaar af te stemmen	Een leerkracht die kopieert en administratief werk doet, terwijl de andere leerkracht de directe instructie verzorgt
Toekomen aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften alsmede de 'hoogbegaafde' leerling	De ene leerkracht die lesgeeft en de ander die een poster of iets dergelijks omhoog houdt en toekijkt. Beide leerkrachten zijn betrokken bij de instructie en zorgen ervoor dat ze alle leerlingen in de klas ondersteunen
Dat leerlingen leren van verschillende inzichten van leraren, karakters en instructiemethoden	Dat twee leerkrachten besluiten voor een les beide klassen samen te voegen voor een instructie. Dit kan bij sommige projecten handig zijn, maar is geen co-teaching
Een creatieve en samenwerkende manier om een band te krijgen met ieder kind en deze te ondersteunen op weg naar goede resultaten	Dat een leerkracht alleen besluit wat er geïnstrueerd wordt en wat de leerlingen moeten leren
Een manier om scholen effectiever te laten werken	Inclusie en inclusie is geen co-teaching. Deze begrippen worden vaak door elkaar gebruikt. Co-teaching is alleen een model of werkwijze om inclusie te implementeren.
	Een leerkracht die alleen de zorgleerlingen ondersteunt
	Een speciale leerkracht die in en uit de klas loopt, zodat hij of zij geen consistentie aanbiedt in instructie. De reguliere leerkracht kan de verantwoordelijkheid voor het plannen en het geven van instructie niet met de speciale leerkracht delen. Geen partners. De speciale leerkracht is meer een consultant.

Figuur 1: Vertaald uit Perez (2012)

Co-teaching kent dus veel verschijningsvormen, maar moet in de basis voldoen aan de aspecten zoals Perez (2012) beschrijft.

In Amerika en in andere landen zoals Australië, Canada, Oostenrijk en Nieuw Zeeland laat co-teaching in 'integratieve klassen' positieve leraar- en leerlingresultaten zien (Groeneweg, 2010). In Nederland is Koot (2011) met haar boek *"Co-teaching: Een krachtig gereedschap voor het begeleiden van leerkrachten"* één van de voornaamste

voorstanders van co-teaching. Co-teaching kan de professionalisering en kwaliteitsverbetering van leerkrachten gestalte geven (Groeneweg, 2010). Walther-Thomas (1997) beschrijft in haar artikel voordelen die leerkrachten ervaren bij co-teaching: (a) professionele voldoening ten gevolge van de successen behaald door de leerlingen (b) professionele groei (uitwisseling van expertise) door de nauwe samenwerking met andere professionals (c) persoonlijke ondersteuning als het gaat om het delen van goede en slechte momenten met de andere leerkracht binnen de groep en (d) de toegenomen samenwerking tussen meerdere collega's en het vertrouwen in de bijdrage daarvan aan de ontwikkeling van iedere individuele leerling. Beamish, Bryer en Davies (2009) noemen het neveneffect dat de gespecialiseerde leerkracht niet meer alleen de 'moeilijke leerling' krijgt, maar integreert in de groep en dat de reguliere leerkracht kennis neemt van de expertisevaardigheden van de gespecialiseerde leerkracht, een effect dat Groeneweg (2010) exact zo beschrijft. Het gevolg hiervan is meer persoonlijke ondersteuning, professionele groei, betere reflectie op de praktijk en beter klassenmanagement. Koot (2011) geeft als belangrijkste functie het reflecteren van leerkrachten op het handelen in de groep en verbreedt dit perspectief. Zij beschrijft co-teaching als 'samen lesgeven', waarbij coach en leerkracht samen in de klas integreren, maar waar de leerkracht 'leading' blijft. Ook Friend, Cook, Hurley-Chamberlain en Shamberger (2010) geven aan dat co-teaching een positief effect heeft op de professionalisering van leerkrachten bij de grote diversiteit aan ondersteuningsbehoeften:

"As a partnership between professional peers with different types of expertise, co-teaching can be viewed as a reasonable response to the increasing difficulty of a single professional keeping up with all the knowledge and skills necessary to meet the instructional needs of the diverse student population attending public schools and the complexity of the problems that they bring."(p.11)

Villa, Thousand en Nevin (2008) vatten dit samen tot vijf essentiële kenmerken in het proces van co-teaching: wederzijdse interactie, positieve onafhankelijkheid, interpersoonlijke vaardigheden, monitoren van het co-teachingstraject en individuele aanspreekbaarheid. In het Regenboogconcept co-teaching (Fluijt, 2012) wordt co-teaching als volgt omschreven: samenwerkende onderwijsprofessionals (in PO/VO in Nederland) die onderwijs op maat aanbieden in een rijke sociale leeromgeving aan alle leerlingen in een groep en hiermee tegemoet komen aan de diversiteit van leerlingen binnen die groep. Tevens wordt verondersteld dat deze onderwijsprofessionals door hun samenwerking beter in staat zijn om kwalitatief goed onderwijs te verzorgen en zich competent voelen om hun taak uit te oefenen.

Co-teaching kan een bijdrage leveren aan goed (passend) onderwijs en kan zorgen voor verbetering van de opbrengsten voor alle leerlingen (Walther-Thomas, 1997; Murawski & Hughes, 2009; McDuffie, Mastropieri & Scruggs, 2009; Friend, Cook, Hurley-Chamberlain & Shamberger, 2010; Groeneweg, 2010; Koot, 2011). Het gaat daarbij om leeropbrengsten evenals het verbeteren van het pedagogisch klimaat. In de literatuur zijn echter geen relevante onderzoeken gedaan naar deze opbrengsten voor leerlingen.

2.3.1 VORMEN VAN CO-TEACHING

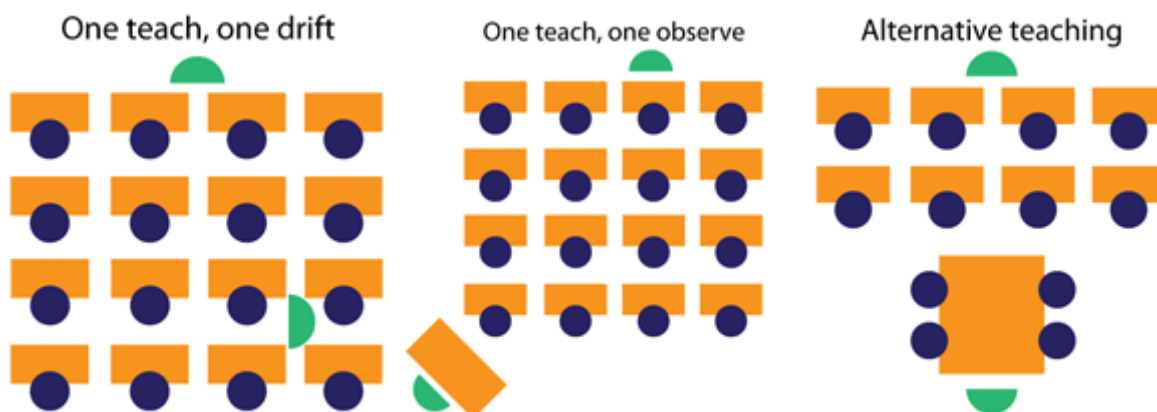
In Nederland is nog steeds weinig onderzoek op het gebied van co-teaching. Dat blijkt uit de geringe onderzoeksresultaten naar 'wat werkt' in de praktijk. Iedere instelling dient te zoeken naar een passende vorm van co-teaching. Fluijt (2012) beschrijft vanuit de buitenlandse literatuur het basisidee achter co-teaching, namelijk dat er twee onderwijsprofessionals als co-teacher in de klas aanwezig zijn gedurende een langere periode – bij voorkeur het gehele schooljaar – die in gelijke mate verantwoordelijk zijn voor het lesgeven aan alle leerlingen in de klas. Fluijt (2012) omschrijft ook een aantal afgeleide vormen van co-teaching: Een reguliere docent met klassenassistent (oneigenlijke co-teaching), een reguliere docent met embedded AB'er (deel van de week of deel van het jaar) en samenwerkende onderwijsprofessionals (docenten/onderwijsassistenten) op leerpleinen bij theorie en/of praktijkvakken.

Op het leerplein in dit onderzoek werken leerpleindocenten, de leerpleinassistent en de co-teachers samen om alle leerlingen passend onderwijs te bieden. De co-teachers hebben in het begin van het schooljaar vooral een observerende taak, waarbij moeilijke en aandacht vragende leerlingen worden waargenomen (Meulenkamp, 2013). Vervolgens wordt samen met de mentor een plan van aanpak opgesteld rondom concentratie, impulsief gedrag, brutaal gedrag, pesten, faalangst, leerachterstanden en andere ondersteuningsbehoeften. Tijdens de lessen en instructies van leerpleindocenten worden co-teachers ingezet om alle leerlingen binnen het onderwijsproces te betrekken. Figuur 2 geeft de mogelijke instructievormen van co-teaching weer (Perez, 2012).

One Teach, One observe	Alternative teaching
One Teach, One drift	Skill Group teaching
One teach, One assist or support	Speak and Add Model
Team Teaching	Duet Teaching
Station Teaching	Adapting Curriculum Approach
Parallel teaching	Learning Styles Approach

Figuur 2: Modellen voor co-teaching (Perez, 2012)

De 'One teach, One observe', 'Alternative teaching' en 'One teach, One drift' principes (Perez, 2012) beschrijven de werkwijze op het leerplein. Dit houdt in dat de co-teacher de vakdocent op verschillende wijze assisteert en de leerling met specifieke ondersteuningsbehoeften tijdens instructies en verwerking van de lesstof ondersteunt (zie figuur 3).



Figuur 3: Co-teachingsvormen (Perez, 2012)

Worden bovenstaande vormen als effectief ervaren? Wat zijn de effecten voor leerlingen, leerpleindocenten en co-teachers? Van der Wolf (In Koot, 2011) raakt de kern: “Meer handen in de klas” maakt nog niet dat leerkrachten beter omgaan met verschillen in de klas, maar co-teaching kan als vorm van coaching-on-the-job wel een aanpak zijn die in het primaire proces ‘hout snijdt’.

2.4 INTERACTIEVE PROFESSIONALITEIT

Interactieve kennisontwikkeling en interactieve professionaliteit op het leerplein ontstaan wanneer grenzen worden verlegd en mogelijkheden worden vergroot, waardoor samenwerkend leren en onderzoekend handelen in hoge mate samengaan (Claasen, De Bruïne, Schuman, Siemons & Van Velthooven, 2011). Ponte (2003) geeft aan dat onderwijsprofessionals meer de balans moeten zoeken tussen zelfregulering (het leren uitvoeren van – door anderen bedachte procedures – om door anderen vastgestelde doelen te bereiken) en zelfsturing (het zelf ontwikkelen van procedures om zelf gestelde doelen te realiseren). Voor de co-teachers en leerkrachten op het leerplein betekent dit het door ervaringen ontwikkelen van een effectieve werkwijze van co-teaching op het leerplein. Het is van belang dat leerpleindocenten en co-teachers kritisch reflecteren om na te gaan of de leerlingen baat hebben bij deze werkwijze. In inclusief onderwijs, waar samengewerkt wordt aan het verleggen van grenzen en het vergroten van mogelijkheden, gaan samenwerkend leren en onderzoekend handelen in hoge mate samen: er is sprake van interactieve kennisontwikkeling en professionaliteit (Claasen et al., 2011).

2.5 KORTE SAMENVATTING

In Nederland zijn verschillende scholen, zowel primair als voortgezet, die aangeven dat co-teaching onmisbaar is voor de implementatie van Passend Onderwijs. Internationaal gezien, probeert men door co-teaching inclusieve scholen te creëren. In de praktijk merk ik dat de grote diversiteit aan ondersteuningsbehoeften vraagt om een vernieuwende aanpak, waarbij meer handen in de klas kunnen bijdragen aan hogere doelstellingen bij leerlingen. De pilot co-teaching voor de eerstejaars BK-leerlingen op het leerplein wordt

in dit praktijkonderzoek evaluatief onderzocht om mogelijkheden en beperkingen in de organisatie van co-teaching op het leerplein uiteen te zetten.

HOOFDSTUK 3: ONDERZOEKSMETHODOLOGIE

INLEIDING

In dit hoofdstuk volgt een toelichting op de structuur van het onderzoek. De gekozen onderzoeksvorm, de onderzoeksstrategie en het onderzoeksparadigma zijn onderdelen die worden belicht. Daarnaast worden de respondenten en de gebruikte onderzoeksmethodes besproken. Betrouwbaarheid, validiteit en triangulatie worden toegelicht evenals de ethische aspecten.

3.1 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel is, ten opzichte van de nauwkeurig weergegeven beginsituatie, mogelijkheden en beperkingen van interventies door co-teaching voor leerlingen, co-teachers en leerkrachten op het leerplein zo concreet mogelijk te maken. Daarbij gaat het om “wat werkt”, zodat de evaluatie gericht is op een eventuele voortzetting van deze pilot co-teaching in komende schooljaren. Tijdens het proces dienen wij ons af te vragen of datgene wat wij doen goed is en waarom. Binnen de samenwerking zal de kritische reflectie op ons handelen centraal staan en daarbij dienen wij na te gaan of de leerlingen baat hebben bij deze werkwijze.

3.1.1 ONDERZOEKSPARADIGMA

Dit onderzoek is passend binnen de interpretatieve benadering (Boeije, 't Hart & Hox, 2009). Dit onderzoek streeft naar idiografische kennis. De beschrijving van concrete, zichtbare gehelen zoals individuen of groepen vormt het uitgangspunt (Boeije et al., 2009). Interpretatieve onderzoekers hebben een voorkeur voor kwalitatief onderzoek. Dat wil zeggen dat ze participeren in de te bestuderen situatie of interviews afnemen, waarmee ze proberen de gebeurtenissen vanuit de visie van betrokkenen te beschouwen (Boeije, et al., 2009).

3.2 ONDERZOEKSSTRATEGIE

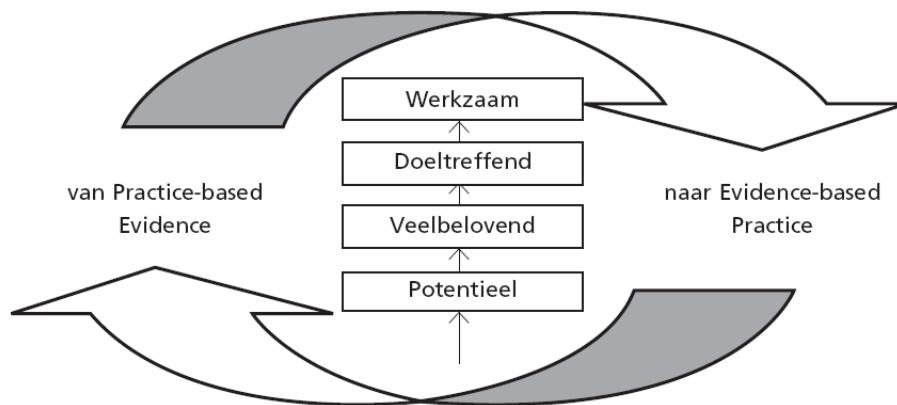
Dit onderzoek betreft een evaluatieonderzoek. Deze overkoepelende term wordt binnen dit onderzoek gedefinieerd als programma evaluatie (De Bruine; Everaert; Harinck, Riezebos-de Groot & Van de Ven, 2011). Hierbinnen zijn ook weer verschillende vormen te onderscheiden. De meest toepasselijke vorm is de procesevaluatie. Procesevaluatie verschaft inzicht in de inhoud, kwaliteit en efficiëntie van de interventies en geeft vaak mogelijkheden tot bijsturing (De Bruine e.a., 2011). Het draait in dit onderzoek om de formatieve⁹ procesevaluatie met als doel het opsporen van sterke en zwakke plekken in de uitvoering van co-teaching op het leerplein. De toepassing van de effectladder (Van Yperen & Veerman, 2008) is in dit

⁹ Formatieve procesevaluatie betekent het vaststellen van resultaten om de effectiviteit van het co-teachingsproces te beschrijven.

evaluatieonderzoek erg belangrijk (zie figuur 4). Het verzamelen van bewijzen om de effectiviteit van bepaalde interventies en werkwijzen te beoordelen, vormt een belangrijke taak om de eigen onderwijspraktijk verder te ontwikkelen. (Van Yperen & Veerman, 2008)

De effectladder kent 3 stappen:

Stap 1: goede beschrijving van de gehanteerde interventies of werkwijzen, waarmee deze het predicaat “*potentieel effectief*” krijgen en waar mogelijk **Stap 2:** komen tot een goede theoretische onderbouwing van de betreffende interventies of werkwijzen waarmee deze het predicaat “*veelbelovend*” krijgen.



Figuur 4: De Effectladder (Van Yperen & Veerman, 2008)

Vanuit deze stappen is de woordkeuze in de onderzoeksvraag te verhelderen. De doeltreffendheid van co-teaching vormt **Stap 3** in deze ladder. Aanbevelingen en discussies naar aanleiding van dit evaluatieonderzoek kunnen deze doeltreffendheid concretiseren.

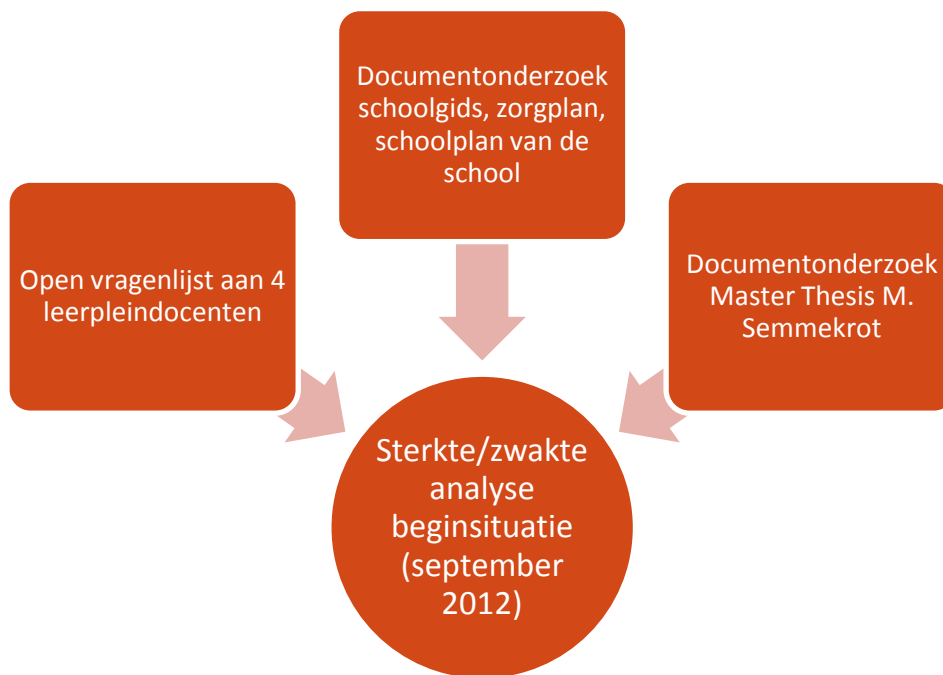
3.3 RESPONDENTEN

- Vier Leerpleindocenten
 - Negenendertig leerlingen uit klas BK1A en BK1B
 - Drie co-teachers
 - Twee experts co-teaching: B. Groeneweg en D. Fluijt
 - Specialist (GZ psycholoog): H. Meulenkamp
-

3.4 ONDERZOEKSMETHODES

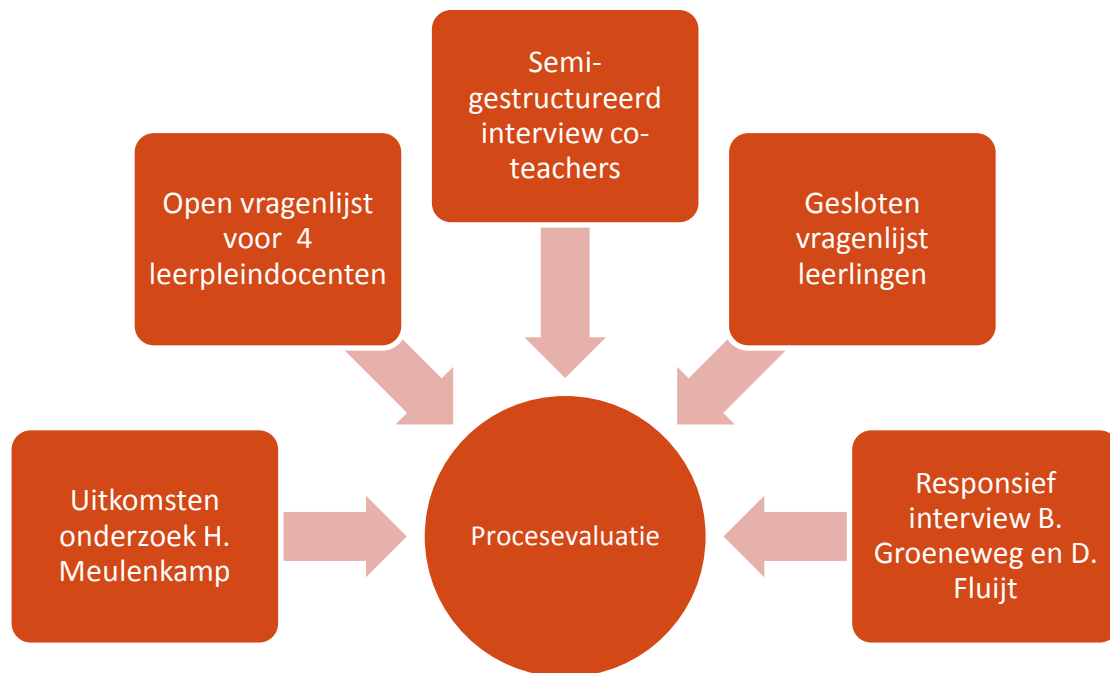
De beginsituatie dient zo nauwkeurig mogelijk weergegeven te worden om in de evaluatie valide effecten te meten. In figuur 5 staan de dataverzamelingsmethoden voor het weergegeven van de beginsituatie op het leerplein.

3.4.1 ONDERZOEKSMETHODEN VOOR DE DATAVERZAMELING IN DE STARTFASE



Figuur 5: Dataverzamelingsmethoden beginsituatie

Ten eerste zal ik starten met een documentanalyse (De Lange, Schuman & Montesano Montessori, 2010) van de schoolgids, het schoolplan en het zorgplan gericht op de visie van het leerplein, alsmede de professionalisering van leerkrachten en het kwaliteitsbehoud binnen de school. Vervolgens zal ik een open vragenlijst afnemen bij vier leerpleindocenten om de visie, werkwijze, doelen, organisatie en structuur op het leerplein tot september 2012 weer te geven. Een eenvoudige en nauwkeurige informatieverzameling (Harinck, 2010). Ten derde zal ik de aanbevelingen uit de Master Thesis van M. Semmekrot (2012) analyseren gericht op co-teaching. Door een sterkte/zwakte analyse wordt duidelijk wat de voordelen en beperkingen zijn in de werkwijze tot september 2012.



Figuur 6: Dataverzamelmethode tijdens het proces

Figuur 6 geeft de dataverzamelmethode weer om het proces zo goed mogelijk te kunnen evalueren. Zoveel mogelijk invalshoeken zijn gebruikt om de betrouwbaarheid te vergroten.

Allereerst wordt een responsief interview met twee experts afgenomen. Dit interview dient als helicopterview in het proces en is gebaseerd op ervaringskennis en persoonlijke verhalen gericht op co-teaching. Het is mogelijk dat via deze wijze inzicht verkregen wordt op de eigenaardigheden van de praktijk en kennisleemtes worden opgevuld (Abma & Widdershoven, 2006).

Het documentonderzoek van Meulenkamp (2013), tevens critical friend binnen dit onderzoek, dient als document om ervaringen van co-teachers, leerpleindocenten en leerlingen te ondersteunen.

Vervolgens wordt aan de hand van een topiclijst een semi-gestructureerd interview (Baarde, De Goede & Teunissen, 2005) afgenomen bij de drie co-teachers. Semi-gestructureerd, doordat aan de hand van vastgestelde open beginvragen vervolgens doorgevraagd kan worden. Gevraagd wordt naar hun ervaringen gericht op interventies met leerlingen en samenwerking met de leerkrachten. Door de co-teachers en leerpleindocenten apart te laten reflecteren op de pilot co-teaching worden voordelen maar vooral kritische punten sneller duidelijk.

Een gecombineerde vragenlijst met open en gesloten vragen wordt afgenomen bij de leerkrachten om ervaringen gericht op co-teaching te peilen. Gesloten vragen, zodat

meningen in een relatief korte tijd verkregen worden en open vragen om duidelijke verschillen tussen ervaringen weer te geven. Ten slotte wordt om dezelfde reden een gecombineerde vragenlijst bij leerlingen afgenomen.

3.5 DATA-ANALYSE

In hoofdstuk 4 staat op welke wijze dataverzameling heeft geleid tot nieuwe dataverzamelingen. In de volgende subparagrafen staan de data-analyses beschreven.

3.5.1 DATA-ANALYSE BEGINSITUATIE

De beginsituatie wordt verkregen door een open vragenlijst aan vier leerpleindocenten, het documentonderzoek gericht op het schoolplan, het zorgplan en de schoolgids en een documentonderzoek naar de aanbevelingen binnen de Master Thesis van collega M. Semmekrot (2012).

De open vragenlijst, alsmede de verschillende documenten wordt geanalyseerd volgens Boeijs (2005):

1. De open vragenlijsten zijn digitaal verstuurd en ontvangen via Limesurvey en worden voorzien van een letter (leerpleindocent A, leerpleindocent B ect...) per vraag worden de gegevens geëxporteerd naar een word bestand. De documenten (schoolplan, schoolgids en zorgplan) zijn digitaal ontvangen via directie en collega.
2. De tekst wordt afzonderlijk gehighlight door mij als onderzoeker en mede-analyst.
3. De bevindingen worden afzonderlijk met elkaar besproken (intersubjectiviteit) .
4. Aan relevante fragmenten worden beschrijvende codes toegekend, die in de linkerkolom geplaatst worden
5. De beschrijvende codes worden geïnterpreteerd op een abstracter niveau. (zie bijlage thematisering)
6. Deze interpreterende codes worden teruggebracht tot een sterkte/zwakte analyse
7. Bevindingen worden teruggekoppeld aan betreffende respondenten

De open vragenlijst is te vinden in bijlage 3a.

3.5.2 DATA-ANALYSE PROCES

Alle gegevens uit de verschillende bronnen worden na codering en thematisering in eenzelfde codeboom geplaatst. Het responsieve interview dient als overkoepelende bron. Alle gegevens uit de overige dataverzamelingsmethodes worden hiermee vergeleken.

1. Het responsief en semi-gestructureerd interview is digitaal uitgewerkt tot een transcript en voorzien van de titel: Transcript interview met 2 externe specialisten (B. Groeneweg en D. Fluijt), voorzien van de letters Interviewer (I), B. Groeneweg

- (B) en D. Fluijt (D) en Transcript interview met 3 co-teachers. De open gecombineerde voor leerpleindocenten en leerlingen en het documentonderzoek van het verslag van H. Meulekamp zijn ontvangen via de mail.
2. De tekst wordt afzonderlijk gehighlight door mij als onderzoeker en mede-analyst.
 3. De bevindingen worden afzonderlijk met elkaar besproken (intersubjectiviteit) .
 4. Aan relevante fragmenten worden beschrijvende codes toegekend, die in de linkerkolom zijn geplaatst
 5. De beschrijvende codes worden geïnterpreteerd op een abstracter niveau (zie bijlage thematisering)
 6. Deze interpreterende codes worden terug gebracht tot een aantal (hoofd -en sub) thema's in een codeboom
 7. Bevindingen worden teruggekoppeld aan betreffende respondent

De introductiemail, interviewvragen en topiclijst zijn te lezen in bijlage 6a

3.6 TRIANGULATIE, VALIDITEIT EN BETROUWBAARHEID

Het is belangrijk dat het onderzoek gebaseerd is op wat respondenten echt zeggen. Daarom wordt hieronder de triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid besproken.

3.6.1 TRIANGULATIE

Er zijn verschillende vormen van triangulatie die gebruikt kunnen worden: brontriangulatie, methodetriangulatie en onderzoekertriangulatie (Van der Donk & van Lanen, 2009). Binnen dit onderzoek pas ik methodetriangulatie toe door verschillende onderzoeksmethoden in te zetten voor het verkrijgen van data. Open vragenlijsten voor leerkrachten en documentonderzoek (schoolgids, schoolplan) voor het nauwkeurig beschrijven van de beginsituatie. Tevens worden tijdens het proces verschillende methoden gebruikt zoals: semigestructureerde interviews, gecombineerde vragenlijsten, documentanalyse en een responsief interview met externe specialisten.

3.6.2 VALIDITEIT EN BETROUWBAARHEID

De interne validiteit (De Lange et al., 2011) wordt gewaarborgd door de onderzoeksmethoden nauwkeurig af te stemmen op de onderzoeksvraag en deelvragen. De externe validiteit (De Lange et al., 2011) is in dit praktijkgericht onderzoek niet te generaliseren. Wel kunnen de uitkomsten relevant zijn voor anderen. Het onderzoek is daarvoor ook te specifiek gericht op mijn praktijk.

Alle begrippen worden daar waar nodig vanuit de theoretische onderbouwing uitgelegd, zodat een gemeenschappelijke taal gesproken wordt.

In dit onderzoek is gewerkt aan de betrouwbaarheid door bronnentriangulatie: de vier leerpleindocenten, de negenendertig leerlingen op het leerplein, de drie co-teachers en

drie externe specialisten. Tevens wordt gebruik gemaakt van methodetriangulatie: open vragenlijst, gesloten vragenlijst, documentenonderzoek, responsief interview en semi-gestructureerd interview. Door uitkomsten middels *constante vergelijking* (Boeije, 't Hart & Hox, 2009) te verwerken wordt de betrouwbaarheid vergroot.

3.7 ETHISCHE ASPECTEN

De samenwerking tussen de onderwijsprofessionals staat centraal. Meninge kunnen verschillen en zullen te allen tijde geuit mogen worden zonder dat dit op zich gevolgen heeft. Hoe opener het klimaat waarin dit gebeurt, des te beter zal het proces verlopen (De Lange e.a., 2010).

In dit onderzoek wordt rekening gehouden met opvattingen, privacy en zienswijzen door vooraf aan te geven wat mijn opzet is en te vragen of ze hiermee instemmen.

Datagegevens worden op wetenschappelijke inzichten gebaseerd en zullen nauwkeurig, zuiver en correct worden weergegeven. Respondenten krijgen de uitwerking teruggestuurd en kunnen daar waar nodig aanvullingen en verbeteringen doorgeven

Alle resultaten, conclusies, aanbevelingen en discussies in de afronding van mijn onderzoek zullen voor publicatie grondig door co-teachers, leerpleindocenten en leidinggevend en gelezen worden om mijn onderzoek betrouwbaar te maken. Mijn verantwoordelijkheid ligt bij het nakomen van deze gemaakte afspraken om ook te voldoen aan de externe validiteit, gericht op de kwaliteitseisen van mijn leidinggevend en.

De reflectie binnen dit onderzoek dient zich te richten op de voordelen en mogelijkheden van co-teaching, maar wordt ook krachtig door beperkingen te benoemen. Daarbij is het belangrijk goed naar betrokkenen te luisteren en niet vanuit mijn eigen mentale model te handelen.

HOOFDSTUK 4: DATA-ANALYSE EN RESULTATEN

4.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk geeft een analyse van de data en de relevante resultaten. Vanuit de weergave van de beginsituatie (werkwijze op het leerplein tot september 2012), wordt co-teaching in het proces vanuit verschillende perspectieven onderzocht. Na het verzamelen van data volgt een korte conclusie op dataniveau.

DEEL 1 DE BEGINSITUATIE:

4.2 STERKTE/ZWAKTE ANALYSE WERKWIJZE TOT SEPTEMBER 2012

De data-analyse (zoals beschreven in hoofdstuk 3) van het schoolplan, de schoolgids, het zorgplan, de opzet van de pilot co-teaching, de Master Thesis van M. Semmekrot (documentonderzoek) en een open vragenlijst aan vier leerpleindocenten leidt tot een sterkte/zwakte analyse van de werkwijze tot september 2012 gericht op de leerkracht, de leerling en Passend Onderwijs. In de bijlagen zijn fragmenten te vinden van deze analyses en de codering volgens Boeije (2005) (bijlagen 2a, 2b, 3 en 4).

De **kracht** van het leerplein worden vanuit de schoolgids beschreven als een ruimte waarin plaats is voor leerlingen om hun eigen leerstijl, werktempo, niveau en zelfstandigheid te ontwikkelen. In de vragenlijst geven alle vier leerpleindocenten dit aan en één leerpleindocent geeft de kern als volgt weer: *“Wij creëren de voorwaarden voor de leerling om zich optimaal te ontwikkelen door duidelijkheid, structuur en rust te bieden”*. Een andere leerpleindocent vat de visie achter het leerplein als volgt samen: *“De visie heeft voor ogen om de leerlingen zo zelfstandig, verantwoordelijk en sociaal sterk te maken. Veiligheid is hierbij erg belangrijk. Deze veiligheid proberen wij te creëren door de leerlingen aan te spreken op hun verantwoordelijkheden, empathie en reacties richting anderen”*. Door eenduidigheid en voorspelbaarheid weten leerlingen waar ze aan toe zijn. In de open vragenlijst noemen de leerkrachten verder:

Voordelen voor leerpleindocenten	Voordelen voor de leerlingen
- Twee bevoegde leraren qua didactiek, handelen en verantwoordelijkheden - Je mag hetzelfde van de ander verwachten als van jezelf - Je vult elkaar aan - Je spreekt elkaar aan op verantwoordelijkheden - Je kunt overleggen over zaken/lessen/inhoud etc. - Je bent er meer voor de leerling dan wanneer je er alleen voor staat	- Je bent alleen verantwoordelijk voor je eigen vak, zo heb je ook het overzicht per leerling wie waar moeite mee heeft. - Jij helpt ze vooral met jouw vak. Eenduidige hulp van vakleerkracht voor leerling. - Duidelijkheid, structuur, rust - Veilige sfeer en ruimte om te werken. Alle leraren werken op dezelfde manier met de leerlingen - <i>“Wij creëren de voorwaarden voor de</i>

- | | |
|--|--|
| <ul style="list-style-type: none"> - Je kunt je tijd beter verdelen; tijd voor lesgeven, individuele hulp etc. - Leren van elkaar, met elkaar en door elkaar - Door de kleine samenstelling van het team zijn de lijnen kort en is er veel onderling overleg om zaken snel op te lossen | <p><i>leerling om zich optimaal te ontwikkelen”</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Maatwerk - Leerlingen worden uitgedaagd op sociaal en cognitief vlak om tot prestaties te komen |
|--|--|

De **zwaktes** van het leerplein worden vooral in de vragenlijst aan leerpleindocenten en de analyse van de Master Thesis duidelijk. Een treffende uitspraak van één leerpleindocent is de volgende en geeft de kern voor alle vier leerpleindocenten weer: *“Door de werkwijze te willen vasthouden, werk je jezelf soms een lastige situatie in de hand. Er moet worden afgetekend op bepaalde momenten, waardoor je geen tijd hebt om op dat moment leerlingen te helpen. Hierdoor loop je eigenlijk langs je visie. Soms wat **handen te kort** en lukt het niet om je echte doel te dragen. Vooral **tijd** speelt hier een belangrijke rol.”* Andere zwaktes geven de leerpleindocenten als volgt weer:

Nadelen voor leerpleindocenten	Nadelen voor leerlingen
- Handen te kort, teveel vragen/onduidelijkheden waar leerkrachten niet aan toe komen - De begeleiding voor specifieke 'zwakke' leerlingen komt in handen van iedereen, niet iedere docent heeft de expertise in huis om deze leerlingen op de juiste wijze te bedienen. - De leerpleindocenten proberen wel te overleggen, maar er komt geen verslaglegging van - Het valt of staat met wie je voor de klas staat. Met de ene collega is het heel prettig werken, maar bij de ander misschien niet. Eén collega geeft zelfs aan dat er irritatie kan ontstaan doordat de samenwerking niet goed verloopt.	- Leerlingen moeten omgaan met uitgestelde aandacht - Vakdocent afwezig bij specifieke vragen - Leerlingen zijn erg afhankelijk van de structuur

Alle geanalyseerde documenten in deze beginsituatie geven aan dat Passend Onderwijs een doel is, waarbij de professionalisering van docenten en co-teaching een rol gaan spelen. Twee leerpleindocenten maken zich zorgen om de invoering van Passend Onderwijs. Dit wordt bevestigd in de Master Thesis van M. Semmekrot (2012, p. 45):

- *“Het pedagogisch vlak van menig leerkracht schiet tekort om te voldoen aan de ondersteuningsbehoeften van leerlingen met gedragsproblemen. Bijscholing is vereist.”*
- *“er moet eerst goed worden nagedacht over de juiste vorm, de middelen, mogelijkheden en vooral de behoeften van de speciale leerling binnen Passend Onderwijs”*
- *“Ik vind het jammer dat het nu vooral een geldkwestie is en dat er nog te weinig tijd en aandacht naar de vormgeving in het primaire proces gaat. Iets om ons zorgen over te maken?”*

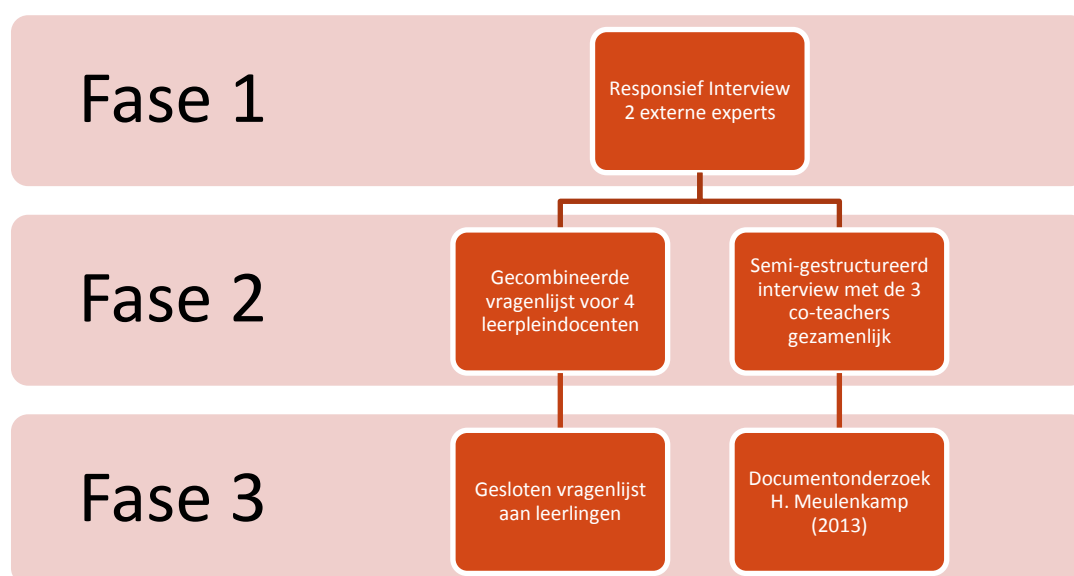
4.3 CONCLUSIE BEGINSITUATIE

De werkwijze op het leerplein tot september 2012 lijkt erg succesvol als het gaat om het bieden van de juiste structuur voor de leerlingen. Deze structuur brengt ook valkuilen met zich mee als het gaat om uitgestelde aandacht, de expertise bij leerpleindocenten, de tijdsinvestering om de structuur te handhaven en het plannen van overlegmomenten. De lijnen zijn kort en er kan snel overlegd worden, maar de verdiepende reflectie gericht op effectieve instructies en het samen lesgeven binnen het leerplein ontbreekt.

De gegevens uit alle bovenstaande analyses in de beginsituatie hebben geleid tot de opzet van het responsief interview met de twee externe experts: B. Groeneweg en D. Fluijt. De kritische benadering in dit interview van de huidige werkwijze op het leerplein, heeft geleid tot aanpassingen in het semi-gestructureerd interview met de co-teachers. Vanuit dit interview zijn vervolgens de vragenlijsten voor leerpleindocenten en leerlingen samengesteld om te onderzoeken in hoeverre de visie van de experts overeenkomt met de huidige werkwijze op het leerplein. Ervaren de vier leerpleindocenten en de leerlingen deze voordelen ook en waar liggen voor hen de beperkingen? Alle onderzoeksgegevens worden geïntegreerd beschreven en permanent met elkaar vergeleken in deel 2 het proces: **constante vergelijking** (Boeije, et al., 2009).

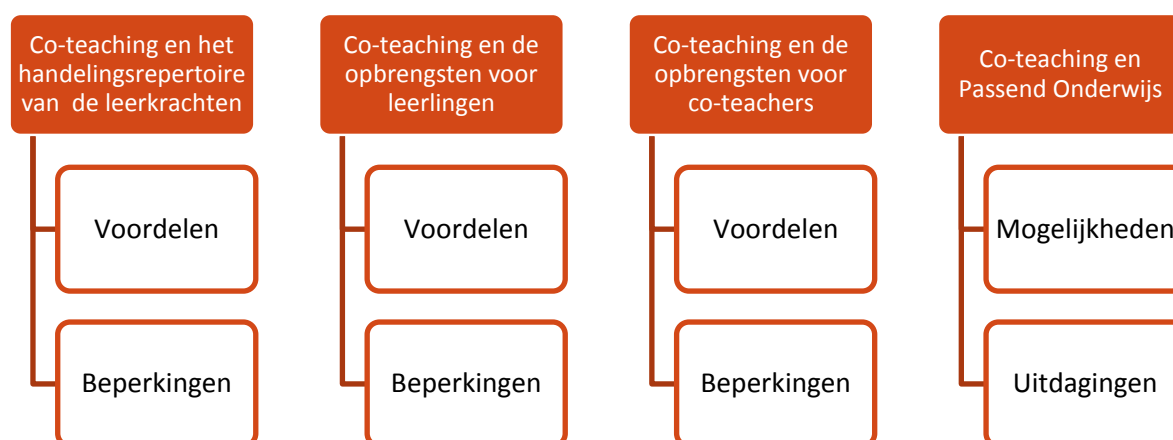
4.4 INLEIDING

Deel 2 is het proces van de toepassing van co-teaching op het leerplein in het schooljaar 2012/2013. De data-analyse van het proces, zoals beschreven in hoofdstuk 3, is in figuur 7 schematisch weergegeven.



Figuur 7: Schematische weergave dataverzamelingsfasen

Alle verkregen data is vervolgens geïntegreerd samengevat tot relevante gegevens gekoppeld aan de 4 hoofdthema's gericht op het beantwoorden van de hoofd- en deelvragen. Aan de hand van onderstaande codeboom worden deze thema's gepresenteerd. In de bijlagen zijn fragmenten van de analyses toegevoegd die hebben geleid tot de thematisering en figuur 8: de codeboom (bijlagen 5a, 5b, 6, 7a, 7b, 7c, 8a, 8b, 9a, 9b, 10).



Figuur 8: Codeboom procesevaluatie

4.5 CO-TEACHING OP HET LEERPLEIN EN HET HANDELINGSREPERTOIRE VAN LEERPLEINDOCENTEN

4.5.1 VOORDELEN

“We ondersteunen de leerlingen die uitvallen sneller in het primaire proces” – Co-teacher

Deze uitspraak geeft de kern van de voordelen weer zoals deze op het leerplein ervaren worden door co-teachers, leerpleindocenten en leerlingen. Het gaat dan voornamelijk om meer handen in de klas om leerlingen sneller de juiste hulp te bieden. De co-teachers geven aan dat zij leerpleindocenten ondersteunen, stimuleren, handreikingen bieden voor leerlingen met bijvoorbeeld autisme en leerlingen individueel begeleiden zodat leerpleindocenten andere taken kunnen vervullen. Leerpleindocenten geven aan dat verlengde instructie in kleine groepjes makkelijker is te organiseren, dat meer mensen meer zien en ‘we’ elkaar door overleg aanvullen. Vorderingen worden door co-teachers in individuele handelingsplannen vastgelegd.

“.....samen bezig, samen over problemen praten, oplossingen verzinnen, praten over jou sterke en zwakke punten en omgekeerd” – D. Fluijt

De experts geven vooral het samenwerken als voordeel. Interactieve kennisdeling door samen voor te bereiden, uit te voeren, te evalueren en vast te leggen, zorgen ervoor dat het handelingsrepertoire wordt vergroot. Op basis van gelijkwaardigheid vindt kennisoverdracht tussen co-teacher en leerkracht plaats.

4.5.2 BEPERKINGEN

“Alle onderzoek wijst uit dat dit de verkeerde aanpak is, maar dat iedereen die ermee begint door deze fase heen moet om te merken dat het niet werkt.” – B. Groeneweg

Experts omschrijven de huidige werkwijze voor leerpleindocenten als inefficiënt vanuit hun visie op co-teaching en zoals deze in de theorie beschreven staat. Aan de hand van de volgende uitspraken wordt dit verder verduidelijkt:

“Valkuil vermijden dat je iedere keer met dezelfde groep werkt en in dezelfde samenstelling”

“Apart lesgeven al heb je nog zoveel leerkrachten tot je beschikking, het is contraproductief.”

“...niet alle leerkrachten weten voldoende van alle vakken en leerlingen klagen zelfs op dit niveau dat de leerkracht er niets van af weet. Het samenspel dat werkt nog niet overal even lekker.”

Alle leerpleindocenten en co-teachers geven aan dat de tijdsinvestering een struikelblok is. Twee van de vier leerpleindocenten geven ook aan dat ze nu minder zicht hebben op specifieke ondersteuningsbehoeften van leerlingen, omdat ze druk zijn met andere

taken en dit aan de co-teachers overlaten. De drie co-teachers geven dit ook aan, echter zeggen ze geen oplossing te weten. Twee van de vijf leerpleindocenten geven aan dat de communicatie nog niet goed verloopt. De aanpak van de lesstof blijkt niet altijd duidelijk te zijn doordat teveel organisatorische taken vervuld moeten worden (aftekenen, orde houden). Een andere leerpleindocent geeft aan dat sommige leerlingen veel vragen stellen en de afstemming over de opzet van de les niet duidelijk is.

4.6 CO-TEACHING OP HET LEERPLEIN EN DE OPBRENGSTEN VOOR LEERLINGEN

4.6.1 VOORDELEN

Experts geven de volgende voordelen voor leerlingen aan:

“Een beter klassenklimaat.”

“Leerlingen interrumpen de lessen minder met twee leerkrachten voor de groep.”

“De effectiviteit van de instructie is vele malen groter.”

“Geen segregatie”

Hierin benadrukken zij wederom het samen lesgeven dat niet wordt benoemd door leerpleindocenten, co-teachers of leerlingen. Alle respondenten en documenten geven aan dat leerlingen sneller geholpen worden en co-teaching tegemoet komt aan specifieke ondersteuningsbehoeften. Een leerling weet dit treffend te verwoorden:

“De co-teacher helpt mij dan nog iets dieper op de stof te kijken, uiteindelijk doe ik het zelf maar laten de co-teachers zien hoe ik het zelf ook op kan lossen en de volgende keer geen hulp nodig heb.”

De co-teachers zelf geven de volgende voordelen voor leerlingen aan: structuur aanbieden in de lesstof, opdrachten aanpassen aan de leerstijl van leerlingen en de leeropbrengsten gaan omhoog. De signalerende rol buiten het leerplein noemt een co-teacher als belangrijke toegevoegde waarde: *“Wij zien leerlingen ook buiten het leerplein. Wij zien het totaalbeeld. Valt ons iets op dan kunnen wij direct handelen”*.

4.6.2 BEPERKINGEN

Experts geven aan dat een nadeel kan zijn dat leerlingen onrust ervaren in de klas: *“Het is geen stille werkplek”*.

Dit nadeel wordt ook door 70% van de leerlingen op het leerplein ervaren, vooral tijdens stilte momenten. Een ander opvallend nadeel is de volgende opmerking van een leerling:

“Ik wil soms iets meer vrijheid, niet dat er zo veel gecontroleerd wordt. En dat ik iets meer zelf kan plannen in het 2de jaar.”

Leerpleindocenten geven aan dat leerlingen te afhankelijk kunnen worden van de co-teacher of leerpleindocent. Ze worden gemakkelijk zoals één leerling benoemt: *“je wordt snel geholpen, dus veel vragen en ik heb de stof sneller af.”*

4.7 CO-TEACHING OP HET LEERPLEIN EN DE OPBRENGSTEN VOOR DE CO-TEACHERS

4.7.1 VOORDELEN

Voor experts zijn co-teachers en leerkrachten gelijkwaardig en doen zij alles samen. Co-teachers zijn gewoon twee leerkrachten. De leerlingen merken geen verschil. Daardoor verbetert het klassenklimaat aanzienlijk en raken co-teachers op elkaar ingespeeld.

Co-teachers in mijn praktijk geven aan dat ze op het leerplein meteen aan het begin van dit schooljaar konden starten. Zonder veel overleg meteen actief met leerlingen bezig zijn. *“Het leerplein is een goede leerschool. We kunnen hier dingen uitproberen als het gaat om lesstof anders aanbieden en rekening houden met de leerstijl van leerlingen. Leerkrachten staan ervoor open.”* De ruimte biedt ook veel mogelijkheden, terwijl in andere klassen het lesgeven veelal nog frontaal gebeurt. Het leerplein wordt door co-teachers ook flexibel genoemd, waarin intensieve begeleiding nodig en mogelijk is.

Leerkrachten noemen de volgende voordelen voor co-teachers:

- Voldoening uit de vooruitgang die leerlingen boeken
- Ze leren vakinhoud en didactiek van de leerkracht
- Geen nakijkwerk
- Geen verantwoording
- Zijn een belangrijke spil in het zorgteam als het gaat om uitvoeren en evalueren van handelingsplannen

4.7.2 BEPERKINGEN

De experts geven aan dat er geen sprake is van kennisoverdracht, gelijkwaardigheid en samen vormgeven aan het hele proces van lesgeven.

De co-teachers geven aan de ruimte op het leerplein zelf te moeten pakken, doordat communicatie nog niet goed verloopt. *“Soms zijn er onverwachte activiteiten bij binnenkomst op het leerplein, bijvoorbeeld een proefwerk waar we niets van weten of een instructiemoment dat verplaatst is. Het is altijd een verrassing”,* aldus een co-teacher.

Co-teachers en leerpleindocenten noemen de volgende nadelen die ze ervaren:

- Co-teachers zien ontzettend veel leerlingen, moeilijk om het overzicht te bewaren
- *“Rekening houden met mentale modellen van leerkrachten, iedere leerkracht handelt anders. Dus aanpassingsvermogen moet groot zijn en dat is soms lastig”*
- Afstemmen met veel leerkrachten

4.8.1 MOGELIJKHEDEN

De experts geven aan dat co-teaching op het leerplein kan bijdragen aan Passend Onderwijs, mits er wordt voldaan aan een aantal voorwaarden. Co-teachers hebben specialistische kennis en de inzet is gebaseerd op de ondersteuningsbehoeften. Tevens moet er op het leerplein samenwerkend geleerd worden. Van instructie tot vastleggen van resultaten: alles samen op basis van gelijkwaardigheid. Bovendien moeten verschillende instructievormen gehanteerd worden om rollen te wisselen. Op het moment dat aan de voorwaarden van co-teaching wordt voldaan zoals in de theorie beschreven staat, kunnen stappen gemaakt worden. De experts noemen het niet iets dat je door zomaar even te proberen ontwikkelt binnen de praktijk.

In de huidige werkwijze wordt tegemoet gekomen aan de specifieke ondersteuningsbehoeften en worden leerlingen in het primaire proces intensief begeleid. Dit is volgens alle respondenten (uitgezonderd de leerlingen) een belangrijk aspect van Passend Onderwijs dat gaandeweg uitgebreid kan worden naar andere vormen. Co-teachers en leerpleindocenten geven aan dat er tijd gemaakt moet worden om de structuur van het leerplein met co-teaching kritisch te analyseren naar de mogelijkheden.

4.8.2 UITDAGINGEN

Specialisten geven aan dat het leerplein voor een aantal uitdagingen staat ten aanzien van co-teaching en Passend Onderwijs. De volgende uitspraken geven dit aan:

“... er de tijd voor nemen. Dat is vaak een struikelblok.”

“....samen goed voorbereiden. Ten tweede samen lesgeven. Dat kan met de verschillende vormen, maar zodra ze elkaar daarin afwisselen is de rol weer gelijkwaardig. Ten derde kijkt men samen na, beoordeelt men samen, waardoor men van elkaar leert.”

“Het belangrijkste kenmerk in het co-teachingproces is toch wel dat je moet kunnen reflecteren.”

“De gelijkwaardigheid MOET centraal staan en dat doet het nu niet. Heel denigrerend gezegd: In de huidige werkwijze zijn dit extra puntenslijpers.”

“...als het goed is weten leerlingen aan het einde van het jaar niet: wie is mijn speciale leerkracht en wie is mijn reguliere leerkracht.”

“... de insteek is ontwikkelingsgericht in plaats van direct opbrengstgericht.”

4.9 CONCLUSIE RESULTATEN PROCES:

De werkwijze op het leerplein lijkt nog niet te passen bij de benadering van co-teaching door experts (Hoofdstuk 2, p. 20). Kritisch zijn zij over de keuzes die gemaakt worden bij de inzet van co-teachers op het leerplein, vooral als het gaat om de gelijkwaardigheid en het samen lesgeven en samen leren. Als school lijkt een deel van de visie te worden vervuld als het gaat om de begeleiding van kwetsbare leerlingen. In het volgende hoofdstuk zal kritisch worden gekeken naar de verkregen data en worden conclusies getrokken gericht op de doeltreffendheid van de huidige werkwijze op het leerplein.

HOOFDSTUK 5: CONCLUSIE EVALUATIE EN REFLECTIE

5.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de deelvragen en de hoofdvraag aan de hand van verkregen data beantwoord. Dit alles in relatie tot de literatuurstudie uit hoofdstuk 2.

Er volgt een kritische reflectie op de onderzoeksmethodologie en de betekenis voor toekomstige co-teaching op het leerplein. Vervolgens worden inhoudelijke aanbevelingen gedaan voor co-teaching op het leerplein en eventueel vervolgonderzoek. Daarna volgt de betekenis van dit onderzoek voor mijn persoonlijke en professionele ontwikkeling. Afsluitend worden nog aanbevelingen voor andere onderzoekers gedaan.

5.2 BEANTWOORDING VAN DE DEELVRAGEN

5.2.1 HOE ERVAREN DE LEERPLEINDOCENTEN CO-TEACHING EN VERGROOT DIT HUN HANDELINGSREPERTOIRE?

Walther-Thomas (1997) beschrijft als voordeel voor leerkrachten onder andere professionele voldoening ten gevolge van behaalde successen van leerlingen. Co-teachers en leerpleindocenten geven aan dat zij leerlingen zien groeien door veel individuele interventies, echter is uit dit onderzoek niet aan te tonen dat er sprake is van leeropbrengsten. De beginsituatie is gebaseerd op de start van dit schooljaar, maar omdat het leerlingen uit de brugklas betreft is ervoor gekozen vooral de organisatorische aspecten voor het leerplein te onderzoeken. Deze organisatie lijkt nog niet uit de verf te komen. Co-teacher en leerkracht missen de communicatie op het leerplein in vergelijking met reguliere klassen om te integreren binnen instructies van de vakdocent. Vooral de vaste structuur op het leerplein lijkt hierin een obstakel te zijn. Doordat de huidige structuur de leeromgeving voor leerlingen eenduidig en voorspelbaar maakt, worden co-teachers vooral ingezet gericht op specifieke ondersteuningsbehoeften van leerlingen.

Co-teaching leidt tot kwaliteitsverbetering en professionalisering van leerkrachten gericht op de specifieke ondersteuningsbehoeften van leerlingen (Groeneweg, 2010; Friend, Cook, Hurley-Chamberlain & Shamberger, 2010; Koot, 2011). Co-teaching binnen het leerplein is vooralsnog puur gericht op de leerlingen en niet op het handelingsrepertoire van leerkrachten. Een ontwikkeling die door de geïnterviewde experts als inefficiënt wordt beschreven. Juist op dit leerplein zijn er tal van mogelijkheden om de samenwerking tussen onderwijsprofessionals gelijkwaardig te maken en samen les te geven. De huidige visie is niet gefundeerd op leerkrachten die samen plannen, instructie geven, samenwerkend beoordelen, cijfers geven en differentiëren, zoals Perez (2012) beschrijft. De oorzaak lijkt te liggen bij de opzet van de pilot, waarin doelen niet expliciet vermeld staan, maar waarin door praktijkervaringen gezocht wordt naar een passende werkwijze voor het leerplein. Fluijt

(2012) benoemt dat co-teaching zich vormt naar de organisatie en dit lijkt vanuit de school de visie te vormen voor dit traject. De organisatie lijkt meer waarde te hechten aan meer handen in de klas gericht op de kleine groep leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften. Door co-teachers niet gelijkwaardig te maken aan leerkrachten (ontbreken specialistische kennis en concrete organisatievormen) verdwijnen de co-teachers in de structuur van het leerplein en dragen zij niet bij aan het vergroten van het handelingsrepertoire van de leerkracht. Gekoppeld aan de interactieve professionaliteit en kennisdeling (Ponte, 2003) blijkt dat er nog te weinig kritisch gereflecteerd wordt op de organisatie op het leerplein.

5.2.2 HOE ERVAREN DE LEERLINGEN DE AANWEZIGHEID VAN CO-TEACHERS EN WORDT AAN HUN SPECIFIEKE ONDERSTEUNINGSBEHOEFTE VOLDaan?

Leerlingen zijn positief over de aanwezigheid van co-teachers. Ze waarderen de snelle hulp en de manier waarop co-teachers met hen omgaan. Vooral het differentiëren in aanbod van de leerstof lijkt voor veel leerlingen positief te werken. Leerlingen die intensief begeleid worden lijken baat te hebben bij de interventies met de co-teachers. Veel één op één instructie en begeleiding zorgt ervoor dat de leerling in het primaire proces wordt begeleidt en dat convergent¹⁰ wordt gedifferentieerd, waarbij de doelen door alle leerlingen worden behaald. Door deze preventie en kwaliteitsverbetering wordt de uitstroom naar bovenschools onderwijs verminderd (PO-raad; VO-raad; AOC raad & MBO raad, 2013).

De werksfeer is gekenmerkt door orde, iedereen weet wat hij moet doen en weet zich te gedragen (Noordzij, 2012). Kritisch zijn een aantal leerlingen wel over de mate van controle en vrijheid op het leerplein en door co-teachers. Co-teaching lijkt voor sommige leerlingen de afhankelijkheid negatief te beïnvloeden. Door de vele gerichte interventies worden leerlingen gemakkelijk en stellen ze onnodig veel vragen. Experts geven aan dat meer tijd geïnvesteerd moet worden in de differentiatie binnen de instructies, waardoor op het leerplein co-teachers en vakdocenten samen lesgeven. Dit geeft voor leerlingen meer mogelijkheden door verschillende leerkrachtstijlen. De gesloten vragenlijst aan leerlingen geeft geen helder beeld over de vooruitgang in didactiek, hetgeen de theorie bevestigt (Murawski & Swanson, 2001). Wel geven 20 van de 39 leerlingen aan de betrokkenheid van co-teachers en leerpleindocenten te waarderen. Uit het responsief interview met twee experts en het leerpleinonderzoek mag geconcludeerd worden dat de structuur voor leerlingen door co-teaching zeer voorspelbaar en eenduidig is. De kwetsbare leerlingen profiteren van de intensieve individuele begeleiding. Co-teachers en leerlingen geven aan dat leeropbrengsten verbeteren en het pedagogisch klimaat wordt versterkt doordat er geen 'buitenbeentjes' zijn, een belangrijk streven binnen Passend Onderwijs om meer inclusie te realiseren (PO-raad; VO-raad; AOC raad & MBO raad, 2013). In welke mate co-teaching invloed heeft op de leeropbrengsten kan uit dit onderzoek niet geconcludeerd worden. Een gericht actieonderzoek op leeropbrengsten kan dit verhelderen.

¹⁰ Convergent differentiëren betekent dat alle leerlingen uiteindelijk dezelfde minimumdoelen behalen

5.2.3 HOE ERVAREN CO-TEACHERS DE EFFECTEN VAN HUN HANDELEN GERICHT OP LEERKRACHTEN EN LEERLINGEN

De theorie en de praktijk lopen hier uiteen en dit werkt verwarrend. Vanuit de theorie (Perez, 2012) wordt een andere benadering beschreven die ook uit het responsief interview naar voren komt. Het draait allemaal om de vorm van co-teaching. De co-teachers op het leerplein ervaren veel voldoening uit hun werk door in te zoomen op individuele leerlingen, het ondersteunen van docenten in het primaire proces en de rol die zij daarbij vervullen in het zorgteam. Op het leerplein halen zij professionele voldoening uit de successen van leerlingen, zoals Walther-Thomas (1997) ook beschrijft. Door een afgeleide vorm van co-teaching toe te passen en niet de oorspronkelijke toepassing in te voeren, kan in dit onderzoek alleen worden gesproken van een verlichting van de taken van de leerkracht door meer handen in de klas om leerlingen met een specifieke ondersteuningsvraag te begeleiden.

Binnen deze afgeleide vorm zijn zeker mogelijkheden om Passend Onderwijs vorm te geven, maar een kritische reflectie op de structuur en de rolverdeling binnen het huidige leerplein zal in de toekomst nodig zijn.

5.3 BEANTWOORDING VAN DE HOOFDVRAAG

“Wat is de doeltreffendheid van de pilot co-teaching op het leerplein met het oog op Passend Onderwijs voor de leerpleindocenten, co-teachers en eerstejaars leerlingen binnen het Basis-Kader (BK) niveau gericht op “meer handen in de klas” om tegemoet te komen aan de diversiteit aan ondersteuningsbehoeften?”

Om deze vraag te beantwoorden geeft de effectladder (Van Yperen & Veerman, 2008) een helder beeld. Uit dit onderzoek blijkt dat co-teaching *potentieel* heeft als het gaat om meer handen in de klas om tegemoet te komen aan de diversiteit aan ondersteuningsbehoeften. De aanpak binnen het leerplein is ook *veelbelovend* te noemen, omdat co-teachers gedurende lange tijd intensief met leerlingen werken die dreigen uit te vallen. De theorie (Groeneweg, 2010; Friend, Cook, Hurley-Chamberlain & Shamberger, 2010; Koot, 2011; Perez, 2012) laat zien dat de huidige werkwijze handvatten biedt om tegemoet te komen aan de diversiteit van leerlingen. Binnen de huidige werkwijze lijkt co-teaching *doeltreffend* omdat leerkrachten en co-teachers succeservaringen ervaren gericht op de leeropbrengsten. De cijfers en werkhouding van individueel begeleide leerlingen lijken door co-teaching positief te veranderen, maar kan door dit type onderzoek niet worden bevestigd. Daarmee is de hoofdvraag nog niet geheel beantwoord.

De school is met een open vizier te werk gegaan. De keuze voor co-teaching binnen het VO is een erg vooruitstrevende aanpak om aan Passend Onderwijs tegemoet te komen. Op het leerplein leent de structuur zich **nog** niet om, binnen de opzet van deze pilot, grote veranderingen in het lesgeven te realiseren. Dit is te verklaren vanuit de kracht

van de structuur die het leerplein voor de basis/kader leerlingen biedt. De leerpleindocenten hebben al affiniteit met specifieke ondersteuningsbehoeften. Op het moment dat er echter grotere groepen ontstaan en meer speciale leerlingen in deze klassen komen, ervaren zij een tekort aan handen. De co-teachers gebruiken hun uren om gerichte interventies te richten op de kwetsbare leerling in het primaire proces. Hierdoor wordt tegemoet gekomen aan Passend Onderwijs en lijkt dit voor mijn praktijk een succesvolle benadering te zijn die de komende jaren verder ontwikkeld en verfijnd kan worden. Om co-teaching in de toekomst doeltreffend te maken, zullen co-teachers en leerpleindocenten van elkaar moeten leren door samen te werken in de voorbereiding, de uitvoering en de evaluatie van de lessen. Alleen dan zal sprake zijn van interactieve professionalisering van leerpleindocenten en co-teachers.

5.4 KRITISCHE REFLECTIE OP DE ONDERZOEKSMETHODOLOGIE

De betrouwbaarheid binnen dit onderzoek is gewaarborgd door memberchecks (Boeije, et al., 2009), bron- en methodetriangulatie. Door uitgewerkte interviews en vragenlijsten terug te koppelen naar de participanten is de juistheid van gegevens bevestigd. Dit onderzoek heeft niet geleid tot diepgang in leeropbrengsten voor alle leerlingen en docenten, maar heeft de organisatie en structuur op het leerplein geanalyseerd waarbij specifiek is ingezoomd op de kwetsbare leerlingen. Het responsieve interview geeft een goed contrast met de beschrijving van co-teaching vanuit de theorie en de huidige werkwijze op het leerplein. Door open vragen te stellen is de kwaliteit van de gegevens vergroot. Leerpleindocenten, co-teachers en specialisten zijn door deze werkwijze in staat gesteld ervaringen gedetailleerd te beschrijven. Door twee externen naar de onderzoeksresultaten te laten kijken is sprake van intersubjectiviteit (Boeije, 2005). De tijdsinvestering door lange interviews en open vragenlijsten blijkt groter dan verwacht. Een bewuste keuze, maar ik zal dit in een vervolgonderzoek beperken. Door de memberchecks ben ik afhankelijk geweest van veel respondenten en externe betrokkenen. Deze afhankelijkheid heeft veel tijd gekost en zal ik in de toekomst ruimer inplannen.

5.5 INHOUDELIJKE AANBEVELINGEN

Er zijn verschillende manieren om co-teaching doeltreffend te maken. Het management speelt hierin een grote rol door meer faciliteiten te bieden in tijd en ruimte. Co-teachers en leerpleindocenten zullen zich verder moeten en willen verdiepen in de mogelijkheden van co-teaching. Welke vormen bestaan er en welke willen we uitproberen op het leerplein? Het aankomende jaar zal ik hierin een centrale rol innemen om mogelijkheden voor collega's uiteen te zetten. Het plannen van een vast overlegmoment zou een tweede stap kunnen zijn om lesstof en instructievormen op elkaar af te stemmen, een verdiepende reflectie uit te voeren en nieuwe co-teachingsvormen te genereren. Op het moment dat co-teachers meer naast de leerkracht komen te staan, behouden leerpleindocenten het contact met de specifieke leerling en ontstaat gelijkwaardigheid. Tevens is het van belang dat orthopedagogen in het primaire proces integreren en nauw overleg hebben met alle leerpleindocenten en co-teachers. De interne expertise wordt zo effectief ingezet.

Het is belangrijk niet teveel tegelijk te doen, maar stap voor stap te kijken naar wat werkt op het leerplein. Daarbij spelen eigenaarschap van betrokkenen, het besef van de waarde van het co-teaching, realistische verwachtingen, waarneembare vooruitgang en een kritische kijk op eventuele tegenslagen een belangrijk rol (Furman, 2009). Mijn eigen rol kan daarin sturend en ondersteunend zijn door leerkrachten de mogelijkheden van co-teaching te laten zien en samen met co-teachers lessen voor te bereiden. Door een oplossingsgerichte benadering¹¹ te kiezen kan ik collega's enthousiasmeren en stimuleren om te zoeken naar nieuwe vormen van co-teaching. Door actief met co-teachers in gesprek te gaan en ervaringen uit te wisselen, probeer ik nieuwe co-teachingvormen te integreren binnen de werkwijze van het leerplein. Om te beginnen tijdens mijn eigen lessen.

5.5.1 ROL INTERNE DISCIPLINES

Het is ook nuttig om te kijken naar de mogelijkheid tot integratie van specialisten binnen het leerplein. Kunnen de orthopedagogen een rol vervullen door aan het primaire proces deel te nemen en zo hun expertise over te dragen? Vooralsnog laat de bekostiging het niet toe om meer specialistische leerkrachten voor de groep te zetten. Misschien dat dit met de invoering van Passend Onderwijs en de nieuwe geldstroom in 2014 anders zal zijn.

5.5.2 VERVOLGONDERZOEK

Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op de specifieke leeropbrengsten voor leerlingen, door co-teachingklassen te vergelijken met reguliere klassen. Daarnaast zou voor het leerplein een onderzoek naar de integratie van coöperatieve werkvormen voor leerlingen binnen co-teaching interessant zijn (leren van elkaar) en hoe andere scholen co-teaching realiseren op leerpleinen.

5.6 BETEKENIS VAN HET ONDERZOEK

In mijn ontwikkeling tot Master SEN is dit onderzoek erg waardevol gebleken. Door op een oplossingsgerichte wijze in gesprek te gaan met collega's ben ik meer te weten gekomen over het werken in het VO en het leerplein. Dit onderzoek heeft mij sterker gemaakt als het gaat om de omgang met kernkwaliteiten van anderen, het ontdekken van verschillende teamrollen, samenwerking in het primaire proces en het enthousiasme dat ik heb om mij te blijven ontwikkelen. Een spannende overstap van het PO naar het VO bij de start van het tweede jaar aan de opleiding tot Master SEN en het onderzoek te richten op de brugklas van het VO, maakte dat het opzetten en uitvoeren van dit onderzoek veel tijd kostte. Mijn werkervaring uit het PO heeft bijgedragen aan het ontwikkelen van nieuwe kennis gericht op het onderwijs op het leerplein.

De betekenis van dit praktijkgericht onderzoek is dat VO scholen nadenken over de invulling van Passend Onderwijs. Co-teaching kan een vorm zijn om leerlingen met

¹¹ Een oplossingsgerichte benadering richt zich op de mogelijkheden en minder op de beperkingen van het leerplein.

specifieke ondersteuningsbehoeften in het primaire proces te houden en leerkrachten te professionaliseren. Co-teaching past zich aan de organisatie aan. Om Passend Onderwijs op het leerplein te realiseren zullen de eerder genoemde aanbevelingen serieus bekeken moeten worden.

5.7 PERSOONLIJK LEERONTWIKKELING

Ik ben op veel vlakken van richting veranderd binnen mijn eigen leerproces. Van leerkracht in het Speciaal Basisonderwijs (SBO) tot leerkracht wiskunde in het regulier Voortgezet Onderwijs (VO). Op dit moment vind ik mij een enthousiaste teamspeler die met passie en wilskracht prestaties in een team bevordert. Hierdoor is mijn interpersoonlijke competentie gegroeid.

5.7.1 EMPOWERMENT, NORMATIEVE PROFESSIONALITEIT EN CRITICAL FRIENDSHIP

Door mijn eigen handelen ter discussie te stellen in het team, ben ik tot nieuwe inzichten gekomen. Ik ervaar eigenaarschap voor mijzelf, collega's en leerlingen als zeer waardevol en ga daarom uit van empowerment (Claasen et al., 2011) en gelijkwaardigheid. Mijn betrokkenheid en identiteit kenmerkt zich door de wil om kwetsbare leerlingen te beschermen door acceptatie en adaptief onderwijs: normatieve professionaliteit (Claasen et al., 2011).

Vanuit mijn eigen kwaliteiten om realistisch en loyaal te handelen ben ik de uitdaging aangegaan om kritisch naar mijn praktijk te kijken en over onderwerpen in dialoog te gaan. De kennisbasis van de opleiding, het critical friendship en de theoretische verdieping dragen bij aan mijn zelfverzekerdheid en mijn rol in de dialoog. Critical friends binnen de opleiding en uit het werkveld hebben de focus binnen dit onderzoek scherp gehouden door onderwerpen ter discussie te stellen. Vooral de experts gaven mij aan niet teveel gericht te zijn op de leeropbrengsten, maar in eerste instantie meer op de organisatie van co-teaching.

5.7.2 KENNIS, INZICHT, COMMUNICATIE, LEERVAARDIGHEDEN EN OORDEELSVORMING (DUBLINDESCRIPTOREN)

Ik heb mij verdiept in de kennis over en de toepassing van co-teaching en de wijze waarop dit kan bijdragen aan de professionalisering van mijzelf en mijn collega's in een geheel nieuwe situatie. Op deze wijze heb ik mij ontwikkeld in het toepassen van kennis en inzichten, zoals de HBO mastercriteria dit beschrijven. Bovendien ben ik trots op de rol binnen dit onderzoek als nieuwe collega en de plek die ik in mijn team verworven heb. Mede door dit onderzoek en de initiatieven die ik heb genomen ben ik het beoordelingstraject binnen mijn nieuwe werkplek goed doorlopen en hebben zij mij een fulltime baan aangeboden als leerkracht wiskunde met daarbij het mentoraat.

Ik verwacht dat de toekomst binnen scholen meer gericht zal zijn op het integreren van de 'interne specialisten' in het primaire proces om aan de ondersteuningsbehoeften van leerlingen te voldoen. Iets waar ik vanuit mijn overtuigingen, gericht op interactieve professionaliteit, volledig achter sta en een rol van betekenis ga spelen! Door deze

opleiding ben ik bewust geworden van het feit dat uitdagingen mij scherp houden om 'out of the box' te denken. Mijn nuchtere, sociale en reactieve houding is veranderd in een enthousiaste, stimulerende en actieve houding als reken/wiskunde docent en teamlid.

5.8 AANBEVELINGEN VOOR ANDERE ONDERZOEKERS

Het is belangrijk te realiseren dat onderzoek doen niet zo maar even gedaan is. Stel prioriteiten en maak een goede planning. Vooral de planning voor het uitvoeren en verwerken van gegevens dient niet onderschat te worden. Denk daarbij aan de hoeveelheid 'open' onderzoeksmethoden. Het coderen, interpreteren en uitwerken kost veel tijd en dit heb ik ondanks mijn ruime planning onderschat.

Wees scherp tijdens het proces en stem de vragen in interviews en vragenlijsten goed af op de onderzoeksvraag en deelvragen. Hoe beter het instrument voldoet des te makkelijker wordt het verzamelen van data alsmede het analyseren ervan.

NAWOORD

Ik bedank alle respondenten binnen dit onderzoek. Mijn dank gaat uit naar B. Groeneweg en D. Fluijt voor hun kritische en verhelderende kijk op co-teaching. Dankzij hen heb ik een duidelijk beeld gekregen van hoe co-teaching het meest effectief toegepast kan worden. Mijn studieloopbaanbegeleidster en tevens onderzoeksbegeleidster I. Heerink wil ik bedanken voor haar feedback en motivering gedurende deze opleiding en het onderzoek. Tevens wil ik mijn critical friends, C. Slager – W. Haan – H. Meulenkamp – J. Jonkman – N. Bosman – K. Leusveld – G. Hallink – E. Reuvekamp – M. Kosterbok – L. Heijink – S. van Vreden – G. Kolenbrander en N. Nieuwenhuis, bedanken voor hun betrokkenheid en open vizier binnen dit onderzoek. Zij hebben ervoor gezorgd dat een eenzijdig onderzoeksperspectief is voorkomen.

LITERATUURLIJST

- Abma, T. A., & Widdershoven, G. A. M. (2006). *Responsieve methodologie. Interactief onderzoek in de praktijk*. Den Haag: Lemma. Verkregen op 2 april 2013 van http://www.boomlemmatijdschriften.nl/tijdschrift/KWALON/2008/3/KWALON_2008_013_003_009
- Andriessen, D. (2010). *Gedragscode praktijkgericht onderzoek voor het hbo*. Den Haag: HBO Raad Vereniging van Hogescholen.
- Baarda, D. B., Goede, M.P.M. de, & Teunissen, J. (2005). *Basisboek Kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen-Houten: Wolters-Noordhoff.
- Beamish, W., Bryer, F., & Davies, M. (2009) Teacher reflections on co-teaching a unit of work. *International Journal of Whole Schooling*, 2 (2), 3-19.
- Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Den Haag: Boom Lemma.
- Boeije, H., Hart, H. 't, & Hox, J. (2009). *Onderzoeksmethoden*. Den Haag: Boom Lemma.
- Botta, G., Burg, C. van der, & Berg, F. van den, (2009). *Leerpleinen!: wegwijzer voor het voortgezet onderwijs*. Nijmegen: Bureau Bisontekst.
- Bruine, E. de, Everaert, H., Harinck, F., Riezebos-de Groot, A., & Ven, A, van de, (2011). Bronnenboek onderzoeksstrategieën. *LEOZ*. Verkregen op 3 oktober 2012 van: <http://www.leoz.nl/Portals/2/111109%20bronnenboek%20onderzoekstrategie%C3%ABn.pdf>
- Claasen, W., Bruïne, E. de, Schuman, H., Siemons, H., & Velthooven, B, van (2009). *Inclusief Bekwaam. Generiek Competentieprofiel Inclusief Onderwijs*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.
- Donk, C. van der, & Lanen, B. van, (2009). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Coutinho.
- Fluijt, D. (2012). Het regenboogconcept Co-teaching. Denken in kansen. Verkregen op 15 februari 2013 van: <http://www.handelingsgerichtwerken.be/bestanden/download.php?id=46%E2%80%8E>
- Friend M., & Bursuck, W. D. (2009). Including Students With Special Needs: A Practical guide for Classroom Teachers. *Co-teaching approaches*, 5, 92-93.
- Friend, M., Cook, L., Hurley-Chamberlain, D., & Shamberger, C. (2010). Co-teaching: An illustration of the complexity of collaboration in special education. *Journal of Educational and Psychological Consultation*, 20, 9-27.

Groeneweg, B. (2010). Een geïntegreerd onderwijssysteem biedt volop kansen. Een embedded ambulant begeleider van dichtbij. *Zorg Primair*, 1, 6-11.

Houten, D. van, (2005). Onderwijs in een gevarieerde samenleving. Verkregen op 23 juni 2013 van:

<https://portal.fontys.nl/instituten/oso/cen2/uitvoering/Werken/Bijeenkomst%20/Houten%20van%20D-2005-onderwijs%20in%20een%20gevarieerde%20samenleving.pdf>

Keesenberg, H. (2008). *Passend onderwijs. Praktijkserie basisschoolmanagement*. Alphen aan den Rijn: Kluwer

Koot, S. (2010). Co-teaching: Een pakkende aanpak voor Passend Onderwijs. *Pulse*, 3, 18-20.

Koot, S. (2011). *Co-teaching: Krachtig gereedschap bij de begeleiding van leraren*. Huizen: Pica.

Lange, R. de, Schuman, H., & Montesano Montessori, M. N. (2010). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

McDuffie, K. A., Mastropieri, M. A., & Scruggs, T. E. (2009). Differential effects of peer tutoring in co-taught and non-co-taught classes: Results for content learning and student-teacher interactions. *Council for exceptional Children*, 75 (4), 493-510.

Murawski, W. W., & Swanson, H. L. (2001). A Meta-analysis of Co-teaching Research. Where are the data? *Remedial and Special Education*, 22(5), 258-267.

Murawski, W. W., & Hughes, C. (2009). Response to Intervention, collaboration, and co-teaching: A logical combination for succesfull systemic change. *Department of Special Educatoin*, 53 (4), 267-277.

Noordzij, P., & Kools, Q. (2012). *Leraar op leerpleinen. Een onderzoek naar stagebegeleiding in het beroepsonderwijs*. Tilburg: Fontys lerarenopleiding.

Perez, K. D. (2012). *The Co-Teaching Book of Lists*. Hoboken Amerika: John Wiley & Sons Inc. Verkregen op 22 februari 2013 van:

<http://books.google.nl/books?id=l49O2bFO5WMC&printsec=frontcover&dq=co-teaching+book+of+lists&hl=nl&sa=X&ei=TSUOUrjXEoTChAfz3oG4BQ&ved=0CDQQ6AEwAA#v=onepage&q=co-teaching%20book%20of%20lists&f=false>

Ponte, P. (2003). *Interactieve professionaliteit en interactieve vormen van kennisontwikkeling in speciale onderwijszorg*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant. Verkregen op 25 juni 2013 van:

<http://books.google.nl/books?id=ML3UGFmTHIYC&pg=PA4&dq=petra+ponte+2003+in+teractieve+professionaliteit&hl=nl&sa=X&ei=ai8OUve2EMzUsgbPo4HQBA&ved=0CDQQ6AEwAA#v=onepage&q=petra%20ponte%202003%20interactieve%20professionaliteit&f=false>

PO-raad., VO-raad., AOC-raad., & MBO-raad. (2013). Referentiekader Passend Onderwijs. Verkregen op 14 maart 2013 van:
<http://www.vo-raad.nl/userfiles/bestanden/Passend%20onderwijs/Referentiekader-PaO-Versie-DEF-januari-2013.pdf>

Swet, J. van, Huijgevoort, H. van, Cornelissen, F., Kienhuis, J., Smeets, K., & Vloet, K. (2008). *Bouwen aan een opleiding als platform. Interactieve professionaliteit en interactieve kennisontwikkeling*. Antwerpen/ Apeldoorn: Garant.

Walther-Thomas, C. S. (1997). Co-teaching experiences: The benefits and problems that teachers and principals report over time. *Journal of Learning Disabilities*, 30(4), 395-407.

Yperen, T. A. van, & Veerman, J. W. (2008). *Zicht op effectiviteit. Handboek voor praktijkgestuurd effectonderzoek in de jeugdzorg*. Delft: Eburon. Verkregen op 5 november 2012 van:
<http://books.google.nl/books?id=tP2wHbRNeTgC&pg=PA32&dq=de+effectladder&hl=nl&sa=X&ei=PpnVUav9IaiD4ATu64Bw&ved=0CDEQ6AEwAA#v=onepage&q=de%20effectladder&f=false>

BIJLAGE 1: DIVERSITEITQUOTIËNT

De mate van verschillen tussen leerlingen is vast te stellen. Binnen de leerling-populatie van een klas of school onderscheiden we vier diversiteitscategorieën. Aan elke categorie wordt een diversiteitswaarde toegekend. De leerlingen met diverse onderwijszorgvragen worden nu in een van de diversiteitscategorieën ondergebracht. Met het formulier "Vaststellen Diversiteit van de school" wordt per klas aangegeven hoeveel leerlingen er in de verschillende diversiteitscategorieën vallen. Dit levert nu de mate van diversiteit op van de klas en de gehele school. De 4 categorieën:

Categorie 1: Leerlingen met een onderwijsvraag, *factor 1*

Dit zijn leerlingen die "gewoon" mee kunnen doen in de klas

Categorie 2: Leerlingen met een speciale onderwijsvraag, *factor 1,50*

Dit zijn leerlingen die veelal worden besproken in het intern zorgteam en het Zorg Advies Team (ZAT). Voorbeelden zijn: dyslexie, dyscalculie of epilepsie

Categorie 3: Leerlingen met een gediagnosticeerde problematiek zonder daarmee in aanmerking te komen voor een clusterbeschikking, LWOO, *factor 2*

Problematiek zit qua "zwaarte" tussen categorie 2 en 3 in. Dit zijn de leerlingen met vaak sociaal emotioneel en pedagogisch didactische problematiek.

Categorie 4: Leerlingen met een Speciaal Onderwijs (SO) indicatie, *factor 4*

Dit zijn leerlingen met een cluster beschikking waardoor zij toelaatbaar zouden zijn op een speciale school al dan niet met rugzak (LGF). Zij vallen onder clusters 1 t/m 4

- Cluster 1: blind, slechtziend
- Cluster 2: ernstige spraaktaalmoeilijkheden, doof, slechthorend
- Cluster 3: ZML, verstandelijk of lichamelijk gehandicapt
- Cluster 4: autisme, ernstige gedragsproblematiek, pdd-nos
- Echter er zijn ook combinaties denkbaar zoals ernstige spraaktaalproblemen en dyslexie en ook autisme, pdd Nos en dyslexie...houderige motoriek etc...

De diversiteitsomvang wordt berekend door de diversiteit van een klas te delen door de standaard diversiteitsomvang van een klas = groepsnorm + 10% voor Special Needs. Dit levert dan een diversiteitsquotiënt (DQ) per klas op. Als deze beduidend groter is dan 1, bijvoorbeeld 1,2 en hoger, dan is extra personele ondersteuning naast de leerkracht noodzakelijk (co-teacher: extra reguliere leerkracht, zorgfunctionaris, onderwijs assistent)

Voorbeeld vaststelling DQ in een klas van 25 leerlingen:

18 leerlingen met een onderwijsvraag cat.1	$18 \times 1 = 18$
3 leerlingen met een speciale onderwijsvraag cat.2	$3 \times 1,5 = 4,5$
1 leerling met gediagnosticeerde problematiek zonder beschikking cat.3	$1 \times 2 = 2$
3 leerlingen met een SO-indicatie cat.4	$3 \times 4 = 12$
Diversiteitomvang:	36,5

Deel de diversiteitomvang door de standaard diversiteitomvang (groepsnorm 26,4 bij klas van 24 + 10%). Hierdoor ontstaat een DQ van 1,38. Extra inzet zou dan kunnen zijn: 0,38 reguliere leerkracht, 0,45 zorgfunctionaris of 0,60 onderwijsassistent

BIJLAGE 2A: OPEN VRAGENLIJST LEERPLEINDOCENTEN

Maart 2013

Beste collega's/leerpleindocenten,

Dit schooljaar is er een pilot co-teaching gestart voor alle eerstejaars klassen binnen onze school. Zo ook op het leerplein.

Deze vragenlijst is er op gericht de situatie *tot* het schooljaar 2012/2013 in kaart te brengen. De achterliggende gedachte daarbij is om de evaluatie van deze pilot co-teaching zo doeltreffend mogelijk te maken voor het leerplein. Er wordt daarom ook nadrukkelijk gevraagd om zo concreet mogelijk te antwoorden. Er geldt geen grens aan het beantwoorden van de vragen. Alle antwoorden zullen geanalyseerd worden om de beginsituatie in het schooljaar 2012/2013 zo compleet mogelijk te beschrijven.

De resultaten van deze vragenlijst zullen bijdragen aan het weergeven van veranderingen die dit schooljaar zullen plaatsvinden binnen het leerplein. Het uiteindelijke doel is om bewust bekwaamer te handelen gericht op Passend Onderwijs en de mogelijkheid te onderzoeken of co-teaching daarbij een rol kan spelen.

Alle gegevens worden geanonimiseerd opgenomen in het onderzoeksverslag. De data-analyse zal tijdens de bijeenkomsten van de focusgroep besproken worden, alvorens ze in mijn onderzoeksverslag worden verwerkt. Voorafgaand aan de focusgroep (uiterlijk de vrijdag voor de bijeenkomst) zullen de gespreksonderwerpen doorgegeven worden.

Alvast bedankt voor jullie bijdrage!

Groeten,

Tom Kolenbrander

Belangrijk: vul onderstaande vragenlijst in om de werkwijze op het leerplein tot het schooljaar 2012/2013 in kaart te brengen.

Deze lijst wordt binnen de school digitaal verspreid via Limesurvey.

1. Kun je de functie die door jou vervuld wordt op het leerplein omschrijven?
2. Hoe lang ben je al werkzaam op het leerplein?
3. Zou je in eigen woorden “kernachtig” kunnen omschrijven welke visie achter de werkwijze op het leerplein zit?
4. Welke ondersteuningsbehoeften hebben deze leerlingen volgens jou nodig?
5. Wat zijn volgens jou de sterke kanten van het leerplein voor leerlingen en/of leerkrachten? Probeer zoveel mogelijk concreet en bondig te benoemen.
6. Welke nadelen brengt het werken op het leerplein met zich mee voor leerlingen en/of leerkrachten? Probeer zoveel mogelijk concreet en bondig te benoemen.
7. Welke punten kunnen er op het leerplein nog verbeterd worden ten aanzien van leerlingen en/of leerkrachten?
8. Met het oog op Passend Onderwijs. Waar staan we gericht op het realiseren van Passend onderwijs op een schaal van 1 tot 10, waarbij 10 de ideale situatie weer zou geven. Geef een cijfer en licht dit toe.
9. Vooruitkijkend naar de pilot co-teaching. Wat is co-teaching volgens jou?
10. Hoe zou co-teaching aan kunnen sluiten bij de visie van het leerplein?

BIJLAGE 2B: FRAGMENT DATA-ANALYSE OPEN VRAGENLIJST AAN 4 LEERPLEINDOCENTEN

Werkwijze:

1. De tekst wordt afzonderlijk gehighlight door mij als onderzoeker en mede-analyst.
2. De bevindingen worden afzonderlijk met elkaar besproken (intersubjectiviteit) .
3. Aan relevante fragmenten worden beschrijvende codes toegekend, die in de linkerkolom geplaatst worden
4. De beschrijvende codes worden geïnterpreteerd op een abstracter niveau. (zie bijlage thematisering)
5. Deze interpreterende codes worden teruggebracht tot een sterkte/zwakte analyse
6. Bevindingen worden teruggekoppeld aan betreffende respondenten

Zorgdragen

Beste uit leerlingen halen

Begeleiding, aandacht en Passend Onderwijs

Werken in het team zorgt voor meer kennis

Meer zicht op leerling

Samen met collega kun je sneller handelen en overleggen

Planner van leerling laat hem zelf zijn werk plannen

Ruimte voor leerling om meer tijd te besteden aan moeilijk vak

Werkkaarten voor

Vraag: Ben je op de hoogte van een gezamenlijke visie op het leerplein? Zo ja, zou je deze kunnen omschrijven? Denk hierbij aan afspraken, manier van lesgeven en structuur.

Leerpleindocent A: Ja, samen er zorg voor dragen dat je het beste uit een leerling haalt, dit doormiddel van begeleiding, aandacht en passend onderwijs. Het werken in een team zorgt voor meer kennis over de leerlingen, je krijgt meer zicht op een leerling omdat je er meerdere uren op het plein bent. Doordat je samen met iemand staat kun je sneller handelen, een gesprek aangaan met de leerling of je overlegt samen en komt tot een oplossing. De leerling werkt met een planner, hierdoor kan de leerling zelf zijn werk plannen, de leerling kan daardoor ook meer tijd aan een vak besteden waar hij /zij moeite mee heeft. Ook worden er werkkaarten gemaakt, de leerling kan zich meer

Leerlingen zelfstandig, verantwoordelijk en sociaal sterk maken Veiligheid bieden Aanspreken op verantwoordelijkheden, empathie en reacties richting anderen Leerkracht als rolmodel Eenduidigheid in het lesgeven Voorspelbaarheid: planner en structuur op het plein Eigen tempo en niveau met ondersteuning Uitdagen om beter te presteren: cognitief en sociaal vlak Veilige en gestructureerde omgeving Verantwoordelijk maken van leerlingen Activerende ruimte om jezelf te ontplooien Veilige leeromgeving Planners Stoplicht, kleurenklok, vaste regels	verdiepen / verbreden of de stof herhalen. Leerpleindocent B: Ja, ik ben op de hoogte van de gezamenlijke visie. Deze visie heeft voor ogen om de leerlingen zo zelfstandig, verantwoordelijk en sociaal sterk te maken. Veiligheid is hierbij erg belangrijk. Een leerling moet zich veilig voelen bij de mensen en de omgeving waar hij/zij zich bevindt. Deze veiligheid proberen wij te creëren door de leerlingen aan te spreken op hun verantwoordelijkheden, empathie en reacties richting anderen. Ook proberen wij het goede voorbeeld te geven en daar naar te handelen. De eenduidigheid in het lesgeven is ook belangrijk. Leerlingen moeten weten waar ze aan toe zijn en hebben voorspelbaarheid nodig. Wanneer iedere collega op (ongeveer) dezelfde manier lesgeeft en hetzelfde van de leerlingen verwacht, weten de leerlingen waar ze aan toe zijn en hoe ze moeten handelen. De planner en de andere structuur die we aanbieden op het leerplein draagt hier ook aan bij. Leerlingen werken enigszins op hun eigen tempo en niveau, terwijl wij ze daarbij ondersteunen. We proberen de leerling uit te dagen en ze zo beter te laten presteren. Zowel op cognitief als sociaal vlak. Leerpleindocent C: Jazeker, we willen middels een veilige, gestructureerde omgeving leerlingen verantwoordelijk maken voor hun eigen leerproces in een activerende omgeving waarin ruimte is om jezelf te ontplooien. Leerpleindocent D: Ja, wij als team zorgen voor een veilige leefomgeving met behulp van werken met planners, stoplicht, kleurenklok, vaste regels voor lln en docenten op het leerplein. Vaste werk wijze. Kleine klassen, vast klein team. veel onderling overleg tussen leerplein medewerkers
--	--

BIJLAGE 3: FRAGMENT DATA-ANALYSE DOCUMENTONDERZOEK SCHOOLPLAN, SCHOOLGIDS EN OPZET PILOT CO-TEACHING

Werkwijze:

1. Genoemde documenten zijn digitaal ontvangen of verkregen van de site van de onderwijsinspectie
2. De tekst wordt afzonderlijk gehighlight door mij als onderzoeker en mede-analyst.
3. De bevindingen worden afzonderlijk met elkaar besproken (intersubjectiviteit) .
4. Aan relevante fragmenten worden beschrijvende codes toegekend, die in de linkerkolom geplaatst worden
5. De beschrijvende codes worden geïnterpreteerd op een abstracter niveau. (zie bijlage thematisering)
6. Deze interpreterende codes worden teruggebracht tot een sterkte/zwakte analyse
7. Bevindingen worden teruggekoppeld aan betreffende respondenten

Schoolplan (2012/2013)

Inspelen op verschillende
leerbehoefes van leerlingen,

scholing over leerstijlen,

aanbieden van
keuzemogelijkheden gericht
op eigen leerstijl van
leerlingen

Dekkend en gedragen
begeleidingsprofiel voor alle
leerlingen

Co-teaching

Het project co-teaching is uitgevoerd. Onderzocht wordt of co-teaching bijdraagt aan het vergroten van het handelingsrepertoire van docenten om tijdens het onderwijsproces in te spelen op de verschillende leerbehoefes van leerlingen.

Leerstijlen

Docenten hebben een scholing over leerstijlen gevolgd. Alle leerlingen doen een leerstijltest. Zo weten leerlingen welke leerstijlen ze hebben, en docenten bieden bij minimaal een hoofdstuk/thema de leerlingen keuzemogelijkheden aan om in hun eigen leerstijl te kunnen werken.

Passend onderwijs

het samenwerkingsverband werkt naar een dekkend en gedragen begeleidingsprofiel voor alle leerlingen binnen de regio

Zorgplan (2012/2013)

Doelen gericht op leerkrachten:
handelingsrepertoire vergroten,
vergroten begeleidingscapaciteit,
bereidt lessen samen voor met co-teacher (CT),

overlegt samen met CT,
samen verantwoordelijk,
samen instructie,
samen begeleiden in dezelfde ruimte,
ondersteunen elkaar,
vullen elkaar aan,

overleggen samen over de lesdoelen en de taakverdeling

Doelen gericht op co-teachers: zie bovengenoemde punten voor leerkracht, alsmede: observeren van leerlingen, resultaten omzetten om ontwikkeling leerling in kaart te brengen, handelingsplan opzetten

Doelen gericht op co-teachers: individuele leerlingen extra ondersteunen, leerlingen ondersteunen vanuit handelingsplan

Doelen gericht op co-teachers: samen met leerkracht verschillende instructievormen kunnen hanteren,

Co-teaching

Doelen

Co-teachers zijn ondersteuners van zowel de docent als van de leerlingen. Zij hebben als doelen het handelingsrepertoire van docenten te vergroten en het vergroten van de begeleidingscapaciteit tijdens het onderwijsproces.

De docent(en) en de co-teacher(s) zijn samen verantwoordelijk voor een groep leerlingen. Ze geven samen instructie aan de leerlingen en begeleiden het leerproces van alle leerlingen in dezelfde ruimte. Docent(en) en co-teacher(s) ondersteunen elkaar en vullen elkaar aan. In gezamenlijk overleg worden de lesdoelen bepaald en de taakverdeling afgesproken.

Docent(en) en co-teacher(s) vervullen de volgende rollen:

1. Docent onderwijst en de co-teacher (CT) observeert.

CT observeert individuele leerlingen of gehele groep op vooraf bepaalde observatiepunten. Resultaten worden gebruikt om ontwikkelingen leerling in kaart te brengen, zodat er vervolgacties voor het handelingsplan geformuleerd kunnen worden.

BIJLAGE 4: FRAGMENT DATA-ANALYSE VOORONDERZOEK COLLEGA M. SEMMEKROT

Werkwijze:

1. Het onderzoek is digitaal door mij ontvangen en vertrouwelijk verwerkt
2. De tekst wordt afzonderlijk gehighlight door mij als onderzoeker en mede-analyst.
3. De bevindingen worden afzonderlijk met elkaar besproken (intersubjectiviteit) .
4. Aan relevante fragmenten worden beschrijvende codes toegekend, die in de linkerkolom geplaatst worden
5. De beschrijvende codes worden geïnterpreteerd op een abstracter niveau. (zie bijlage thematisering)
6. Deze interpreterende codes worden terug gebracht tot een sterkte/zwakte analyse
7. Bevindingen worden teruggekoppeld aan betreffende respondent

Beantwoording van de onderzoeksvraag:

Realiseren Passend onderwijs:
meer samenwerking met
zorgteam

Realiseren Passend onderwijs:
co-teaching door specialisten in
het primaire proces in te zetten

Realiseren Passend onderwijs:
planmatig werken door middel
van handelingsplannen en
optimaal gebruik van het
leerlingvolgsysteem

Realiseren Passend onderwijs:
wekelijks leerpleinoverleg
gebruiken voor reflectie en
intervisie

Realiseren Passend onderwijs:
professionalisering van het
personeel

Realiseren Passend onderwijs:
te weinig kennis voorhanden en
te weinig professionele
kwaliteit

Onder welke condities kunnen de leerpleindocenten van scholengemeenschap x optimaal lesgeven met in het vooruitzicht de komst van Passend onderwijs?

Dit kan bereikt worden door **meer samen te werken met het zorgteam in de klas**. Door middel van **Co-Teaching** wordt de kennis van **ambulant begeleiders, orthopedagogen en remedial teachers overgedragen en zal het als een olievlek in de school gaan werken**. Het **planmatig werken, effectief gebruik van handelingsplannen en het leerlingvolgsysteem**, is erg belangrijk om aan de individuele zorgvraag van de leerlingen te voldoen. Bovendien blijkt dat een **wekelijks overleg van het leerpleinteam** waar ruimte is voor **leerlingbespreking** maar ook voor **reflectie en intervisie** een voorwaarde is om optimaal les te geven op het leerplein. Daarnaast moet er een gedegen plan komen voor **professionalisering van het personeel** om aan de **toenemende zorgvraag te kunnen voldoen**. Op dit moment is er **te weinig professionele kwaliteit en kennis voorhanden om Passend onderwijs succesvol** in te voeren. Door samen met de docenten het beleid ten aanzien van Passend onderwijs te maken creëer je draagvlak in de school.

BIJLAGE 5A: INTRODUCTIEMAIL, INTERVIEWVRAGEN EN TOPICLIJST RESPONSIEF INTERVIEW

B. Groeneweg en D. Fluijt Onderwijsmarkt Maastricht (27-03-2013)

Voorstellen

Tom Kolenbrander, 27 jaar en werkzaam in het reguliere VO als wiskunde leerkracht voor leerjaar 1 en 2. Na de afronding van de Pabo heb ik 3,5 jaar in het Speciaal Basisonderwijs gewerkt. In het schooljaar 2011/2012 ben ik gestart met de opleiding tot Master Special Educational Needs professional. De interesse voor deze studie komt voort uit mijn achtergrond in het speciaal basisonderwijs en dat ik hierin een professionele rol wil spelen gericht op de mogelijkheden van ieder kind. Sinds dit jaar dus werkzaam in het Voortgezet onderwijs waar ik mijn onderzoek voor de opleiding richt op co-teaching binnen het leerplein. Er is dit schooljaar een pilot co-teaching gestart en de visie hierachter is dat er door ervaringen en een evaluatieve cyclus, gezocht wordt naar een effectieve werkwijze voor alle eerste klassen. De focus binnen dit onderzoek ligt echter op het leerplein.

Bovengenoemde was voor mij de aanleiding om een interview met u aan te vragen en ik stel het daarom zeer op prijs dat u hiervoor tijd heeft weten vrij te maken. Zou u zich beiden even kort voor willen stellen en daarbij de verbinding leggen met het onderwerp co-teaching?

Doel van dit focused interview is het genereren van ideeën gericht op co-teaching voor het leerplein die de kwaliteit van dit evaluatieonderzoek kunnen vergroten. De focus ligt daarbij op hoe we doelgerichter en efficiënter kunnen handelen gericht op de ondersteuningsbehoeften van de leerlingen op het leerplein. Wat hebben we hiervoor nodig vanaf de binnenkomst van leerlingen in het eerste leerjaar en hoe kan co-teaching daarin bijdragen? Er zijn nu geen concrete handelingsplannen en gegevens van leerlingen beschikbaar voor de leerpleindocenten dus wachten we eigenlijk gewoon af wat zich aandient, waarop we ons handelen afstemmen en waarbij we op onze kennis en vaardigheden vertrouwen (curatief).

De verkregen data zou ik graag verwerken in vragenlijsten, observaties en interviews de aankomende periode, alsmede de verdieping binnen mijn aanbevelingen. Gaat u ermee akkoord dat ik dit interview opneem, om deze vervolgens te analyseren en te verwerken, waarna ik het terugstuur ter controle alvorens ik het verwerk in mijn verslag?

Om de kwaliteit van dit interview te vergroten wil ik in eerste instantie kort mijn evaluatieonderzoek toelichten.

VRAGENLIJST INTERVIEW

- Welke definitie geeft u aan het begrip co-teaching?

- In hoeverre zijn er binnen Nederland al good-practices van co-teaching te vinden?
- Komen hier specifieke aandachtspunten/adviezen uit naar voren gericht op het VO?
- Stelt u zich voor dat er zonder concrete doelstellingen een co-teacher beschikbaar zou zijn voor het leerplein. Waar zou men bij de start rekening mee moeten houden?
- Wat is of wie zijn er volgens u nodig om de leerlingen bij binnenkomst in het eerste leerjaar goed in beeld te krijgen? (management, orthopedagoog, leerpleindocenten, analyse dossier)
- Er vanuit gaande dat de ondersteuningsbehoeften van leerlingen in beeld zijn. Welke eisen/kwaliteiten/eigenschappen moeten de leerpleindocenten hebben om co-teaching te laten slagen?
- Idem, maar nu voor de co-teacher zelf?
- Gericht op de organisatie. Wat kan de effectiviteit/doeltreffendheid van co-teaching op het leerplein volgens u vergroten?
- Passend Onderwijs en opbrengstgericht werken. Op welke wijze kan co-teaching hier volgens u aan bijdragen?
- Wat betekent dit voor de leerpleindocenten?
- Wat betekent dit voor de co-teachers?
- Hoe onderscheidt een co-teacher zich volgens u van de leerpleindocent?
- Gericht op de ondersteuningsbehoeften van individuele of groepjes leerlingen. Wat kan de effectiviteit/doeltreffendheid van co-teaching volgens u vergroten?
- Als de ideale situatie voor leerlingen op het leerplein geschetst zou worden, hoe zou u dit dan doen?
- In hoeverre zou u mij aanraden om ouders in dit onderzoek te betrekken?
- Graag zou ik voor mijn onderzoek ook een duidelijke link leggen met een internationale bron. Is er internationaal gezien een vergelijkbare onderwijssituatie als dat op het leerplein, waarin men ook co-teaching toepast?

- In het vervolg van mijn onderzoek zou ik u beiden graag als critical friend willen vragen. Zou ik via de mail contact met u kunnen houden over de voortgang mijn onderzoek en daar waar nodig advies mogen vragen?
- Heeft u nog vragen of opmerkingen naar aanleiding van dit interview?
- Mocht ik achteraf nog vragen hebben met betrekking tot dit interview, zou ik u dan mogen mailen?
- Graag wil ik u nogmaals benadrukken dat ik u de verwerkte gegevens via de mail doe toekomen en na goedkeuring pas verwerk in mijn verslag. Als u geïnteresseerd bent in dit onderzoek dan zou ik u een exemplaar toe kunnen sturen.
- Heel erg bedankt voor dit interview en ik kijk uit naar de lezing over het prisma co-teaching zometeen (overhandigen attentie).

TOPICLIJST INTERVIEW

- Definitie co-teaching
- Co-teaching en Passend onderwijs
- Co-teaching en de bijdrage aan opbrengstgericht werken
- Inzet orthopedagogen in het begintraject
- Vertrekpunt/beginsituatie
- Eisen/eigenschappen/kwalificaties van co-teacher
- Geschikte modellen van co-teaching voor het leerplein
- Gedrag co-teachers
- Gedrag leerpleindocenten
- Onderscheid tussen de co-teacher en leerpleindocent
- Co-teaching en de professionalisering van de leerpleindocent
- Organisatie van co-teaching op het leerplein
- Voordelen (voor wie)
- Nadelen (voor wie)
- Ideale situatie
- Tips en aanbevelingen voor verdieping in kwaliteit
- Ouders?
- Buitenlandse bron ter vergelijking
- Mogelijkheid tot critical friendship in het vervolg van dit onderzoek

BIJLAGE 5B: VOORBEELD DATA-ANALYSE SEMI-GESTRUCTUREERD RESPONSIEF INTERVIEW MET 2 EXTERNE SPECIALISTEN

Werkwijze:

1. Het interview is digitaal uitgewerkt tot een transcript en voorzien van de titel: Transcript interview 2 externe specialisten (B. Groeneweg en D. Fluijt), voorzien van de letters Interviewer (I), B. Groeneweg (B) en D. Fluijt (D)
2. De tekst wordt afzonderlijk gehighlight door mij als onderzoeker en mede-analyst.
3. De bevindingen worden afzonderlijk met elkaar besproken (intersubjectiviteit).
4. Aan relevante fragmenten worden beschrijvende codes toegekend, die in de linkerkolom zijn geplaatst
5. De beschrijvende codes worden geïnterpreteerd op een abstracter niveau (zie bijlage thematisering)
6. Deze interpreterende codes worden terug gebracht tot een aantal (hoofd -en sub) thema's (zie bijlage codeboom).
7. Bevindingen worden teruggekoppeld aan betreffende respondent

I: Als co-teaching wordt ingevoerd zal er dus flink wat moeten gebeuren, maar kunt u vertellen wat de voordelen kunnen zijn voor leerlingen op het leerplein?

Meer aandacht en begeleiding

Meer aandacht

beter klassenklimaat

pesten beduidend minder

meer begrip voor elkaar

beter omgaan met mensen met een beperking, andere manier reageren op je omgeving

meer drukte om je heen

geen stille groep

B: meer aandacht, beter klassenklimaat, dat bewijzen veel onderzoeken. Het klassenklimaat verbetert. Als we het hebben over pesten, wat een enorm probleem is. In co-teaching groepen is dit beduidend minder en dit komt doordat de diversiteit in de groep is toegenomen. De bullie die boven op de apenrots zit er weinig mee wint om de allermakkelijksten te pesten. Dan zegt iedereen zie je wel: dat kan iedereen. Het gebeurt zelfs dat ze elkaar gaan helpen en dan wint hij gezag en dat zie je optreden. Je krijgt meer begrip voor elkaar, je weet hoe je beter om moet gaan met mensen met een beperking. Dat maakt dat je op een andere manier op de omgeving gaat reageren. Voorts is er meer aandacht en begeleiding en een nadeel is dat er meer drukte om je heen is. Het is geen stille leergroep, maar tegenwoordig kunnen leerlingen daar ook niet goed meer mee omgaan, want dan hebben ze het idee dat er alleen maar discipline wordt uitgeoefend, dat er orde moet worden gehouden, dan ze briefjes moeten halen en dat ze op de gang moeten zitten. Dat werkt toch al niet

meer.

Storing in het onderwijsproces
niel, effectiviteit van de instructie
van de docent is groter

Effectiviteit van de gegeven
instructie is groter doordat je het
samen doet, je wordt als leerkracht
minder gestoord tijdens de uitleg,
minder corrigerende interventies

D: Er is nog een student en die doet op dit moment onderzoek naar de voortgang van het onderwijsleerproces gerelateerd aan co-teaching en die komt tot prachtige resultaten. Want als je vergelijkt de ene groep met 15 leerlingen die door een leerkracht wordt begeleid en dat zet je af tegen een groep van 25 tot 30 leerlingen die door 2 leerkrachten worden begeleid daar is de storing in het onderwijsleerproces bijna niel. Terwijl in een enkele groep met maar 15 leerlingen altijd wel 1 of 2 leerlingen zijn die de aandacht opeisen en daardoor stagneert het leren of de les even. Het lijken behoorlijk wat momenten te zijn. Ze doet het onderzoek voor verschillende vakken en bij verschillende docenten. En dat komt nu enorm binnen op die school, omdat ze zien dat de effectiviteit van de instructie vele malen groter is als je dit samen doet, ondanks dat er meer kinderen in de groep zitten.

BIJLAGE 6: FRAGMENT DATA-ANALYSE LEERPLEINONDERZOEK EXTERNE SPECIALIST H. MEULENKAMP (2013)

Werkwijze:

1. Het verslag van MeulenKamp (2013) is digitaal ontvangen: *Passend onderwijs in het Voortgezet Onderwijs*
2. De tekst wordt afzonderlijk gehighlight door mij als onderzoeker en mede-analyst.
3. De bevindingen worden afzonderlijk met elkaar besproken (intersubjectiviteit) .
4. Aan relevante fragmenten worden beschrijvende codes toegekend, die in de linkerkolom geplaatst.
5. De beschrijvende codes worden geïnterpreteerd op een abstracter niveau. (zie bijlage thematisering)
6. Deze interpreterende codes worden terug gebracht tot een aantal (hoofd -en sub) thema's (zie bijlage codeboom).
7. Bevindingen worden teruggekoppeld aan betreffende respondent

Integratie van de specialistische leerkracht binnen de reguliere klassensetting

Co-teacher heeft ervaring met speciaal onderwijs

Co-teacher heeft specifieke meerwaarde

Meer nodig dan een docent toevoegen aan een andere docent

Co-teaching biedt dus mogelijkheden om de expertise van special education te integreren binnen de klassensetting van het reguliere onderwijs. Dit betekent dat de co-teacher vanuit deze benadering ervaring heeft met speciaal onderwijs en daardoor over een specifieke meerwaarde heeft ten opzichte van de klassendocent. Om co-teaching succesvol te maken, is er dus meer nodig dan zo maar een docent toevoegen aan een andere docent. In dat verband is het zinvol om kort stil te staan bij de door Marston (2006?) onderscheiden 6 fasen die doorlopen moeten worden om co-teaching tot een succesvol experiment te maken.

BIJLAGE 7A: INTRODUCTIE INTERVIEW CO-TEACHERS

Mei 2013

Beste co-teachers,

Dit schooljaar is er een pilot co-teaching gestart voor alle eerstejaars klassen binnen onze school. Zo ook op het leerplein.

Dit interview is er op gericht jullie ervaringen van dit schooljaar op het leerplein te bespreken. De achterliggende gedachte daarbij is om de evaluatie van deze pilot co-teaching zo doeltreffend mogelijk te maken voor het leerplein.

De kern van het interview is naast jullie ervaringen gericht op 2 doelen vanuit de visie binnen het zorgplan 2013, te weten:

1. Co-teaching en het vergroten van het handelingsrepertoire van de leerkracht
2. Co-teaching gericht op meer handen in de klas om tegemoet te komen aan de specifieke ondersteuningsbehoeften van de leerlingen

Zoals vooraf besproken zal dit interview worden opgenomen. Alle gegevens worden geanonimiseerd opgenomen in het onderzoeksverslag. Alvorens dit te verspreiden wordt dit teruggestuurd ter controle en mogelijkheid om aanpassingen of aanvullingen te geven. Ik hoop jullie hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Alvast bedankt voor jullie bijdrage!

Groeten,

Tom Kolenbrander

BIJLAGE 7B: INTERVIEWVRAGEN CO-TEACHERS

1. Hoe zouden jullie het begrip co-teaching definiëren?
2. Kunnen jullie deze definitie verfijnen voor het leerplein?
3. Wat zijn volgens jullie de doelen van co-teaching op het leerplein?
4. Jullie zijn dit jaar gestart op het leerplein. Hoe zijn jullie gestart?
5. Hoe zou je het handelen op het leerplein op dit moment beschrijven?
6. Gericht op de leerpleindocenten. Wat voor effect hebben jullie op de lessen die door de leerpleindocenten gegeven worden?
7. Liggen deze effecten in het verlengde van de doelstellingen uit het zorgplan? Dus gericht op jullie functieomschrijving?
8. Gericht op de leerlingen. Welke voordelen zouden de leerlingen door jullie interventies kunnen ervaren.
9. Kunnen jullie specifieke voorbeelden noemen.
10. Zijn er misschien ook beperkingen of nadelen voor leerlingen gericht op de effecten van co-teaching?
11. Hebben jullie ideeën over de vervolgstappen op het leerplein?
12. Komen we op het leerplein in jullie ogen een stap dichterbij het vormgeven van Passend Onderwijs. En zo ja, waardoor komt dat?
13. De wondervraag: Stel je wordt op een gegeven moment 's ochtends wakker en alles is anders. Helemaal perfect. Hoe zou de werkwijze er dan uitzien op het leerplein?
14. Wat zijn jullie plannen voor de start van volgend schooljaar?

BIJLAGE 7C: FRAGMENT DATA-ANALYSE SEMI- GESTRUCTUREERD INTERVIEW MET 3 CO-TEACHERS GEZAMENLIJK

Werkwijze:

1. Het interview is digitaal uitgewerkt tot een transcript en voorzien van de titel: Transcript interview 3 co-teachers gezamenlijk
2. De tekst wordt afzonderlijk gehighligt door mij als onderzoeker en mede-analyst.
3. De bevindingen worden afzonderlijk met elkaar besproken (intersubjectiviteit) .
4. Aan relevante fragmenten worden beschrijvende codes toegekend, die in de linkerkolom zijn geplaatst.
5. De beschrijvende codes worden geïnterpreteerd op een abstracter niveau (zie bijlage thematisering)
6. Deze interpreterende codes worden terug gebracht tot een aantal (hoofd -en sub) thema's (zie bijlage codeboom).
7. Bevindingen worden teruggekoppeld aan betreffende respondent(en)
I.: Wat zijn jullie taken op het leerplein gericht op die specifieke ondersteuningsbehoeften van leerlingen?

Begeleiden van leerlingen en tegemoet komen aan leervragen

Minder coachende rol van leerkrachten op het leerplein

Kan chaotisch zijn door de werkwijze van het leerplein

Wij begeleiden leerlingen en de leerpleindocent kan dan andere taken vervullen

We bieden extra instructie aan de instructietafel

Leerstof anders aanbieden

Clusteren leerlingen voor uitleg

Andere leerlingen profiteren ook van een aanpassing in het aanbieden van de stof

Opzetten planners, bewust maken van leerstijl bij leerlingen

CT1: Voornamelijk begeleiden leerlingen en tegemoet komen aan leervragen.

Minder coachende rol, omdat deze leerkrachten al veel ervaringen hebben met deze leerlingen. Kan soms chaotisch zijn, door de werkwijze. Wij kunnen dan leerlingen individueel begeleiden, zodat leerkrachten ook tijd hebben voor de andere taken.

CT2: Vragen beantwoorden

Instructietafel. Elke dag een bepaald moment waarop we met specifieke leerlingen voor een bepaald vak aan de slag gaan.

We zijn bezig stappenkaarten te maken. Manier van leren voor de leerling duidelijk maken.

Structuur bieden (extra)

Vooraf gericht op leerlingen.

CT3: Leerlingen die een vak moeilijk vinden

pakken we samen. Didactisch voor het vak.

Andere vormen van uitleg te geven. Spelvorm,

gebruik maken van kaartjes om iets te structureren. Leerlingen met leer- en/of gedragsproblemen komen we tegemoet en andere leerlingen profiteren hier ook van.

We helpen mee met het opzetten van persoonlijk planners/stappenkaarten/bewust maken van leerstijl van de leerlingen.

BIJLAGE 8A: GECOMBINEERDE VRAGENLIJST AAN LEERPLEINDOCENTEN

Gesloten vragen:

Het handelingsrepertoire van de leerpleindocent wordt door co-teaching vergroot

Door co-teaching wordt er meer gedifferentieerd in de verwerking van de leerstof door de leerlingen

Co-teaching is een werkwijze om aan Passend Onderwijs tegemoet te komen

Co-teaching is een vorm van interactieve kennisontwikkeling

Door co-teaching op het leerplein bereiden leerkrachten en co-teachers lessen samen voor, voeren deze vervolgens uit en bespreken deze achteraf.

De leerkracht en de co-teacher zijn evenwaardig (de leerling merkt geen verschil)

Door co-teaching verbetert het klassenklimaat

Co-teaching verbetert de leerresultaten van leerlingen

Open vragen:

Benoem concreet de voordelen van co-teaching voor leerpleindocenten

Noem de nadelen van co-teaching voor leerpleindocenten

Noem de voordelen van co-teaching voor leerlingen op het leerplein gericht op didactische, pedagogische en organisatorische aspecten

Noem de nadelen van co-teaching voor leerlingen op het leerplein didactische, pedagogische en organisatorische aspecten

Noem de voordelen van co-teaching voor de co-teachers zelf

Noem de nadelen van co-teaching voor de co-teachers zelf

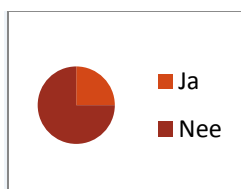
Als je de ideale co-teaching situatie voor het leerplein zou moeten omschrijven zonder dat hieraan grenzen gesteld zijn. Hoe ziet deze er dan uit? (denk zonder beperkingen)

BIJLAGE 8B: FRAGMENT ANALYSE GECOMBINEERDE VRAGENLIJST LEERPLEINDOCENTEN

Gesloten vragen:

Het handelingsrepertoire van de leerpleindocent wordt door co-teaching vergroot, gericht op het begeleiden van speciale/kwetsbare leerlingen.

Ja	25%
Nee	75%



Een simpel voorbeeld van een vraag, waarop 3 van de 4 leerkrachten nee beantwoorden. De leerkracht die de vraag met ja heeft beantwoord, geeft als voordeel aan: Bieden diverse didactieken aan om leerlingen te bereiken, daar profiteer ik als docent ook van.

Open vragen:

Verkeerde toepassing van co-teaching, leerlingen minder uitgedaagd.

Moest nog groeien dit jaar, in het begin aftasten

Organisatorisch jammer dat we een grote groep hebben

Als docent veel bezig met orde, liever meer met vak bezig

Meer gezichten voor leerlingen kan verwarrend zijn. Wel dezelfde regels handhaven.

Uitgestelde aandacht

Noem de nadelen van co-teaching voor leerlingen op het leerplein didactische, pedagogische en organisatorische aspecten

Leerpleindocent A: Als je het verkeerd toepast dan worden leerlingen minder uitgedaagd om zelfstandig te worden.

Leerpleindocent B: Het moest dit jaar vooral groeien, het was in het begin aftasten.

Organisatorisch is het jammer dat we een grote groep hebben en als docent ben je toch vaak nog bezig met de orde. Ik zou hier graag minder tijd aan besteden en meer aan mijn vak. Een co teacher kun je hier ook niet voor inzetten. Deze helpt vaak specifieke leerlingen, het is goed dat die de aandacht krijgen

Leerpleindocent C: Meer gezichten allemaal wel dezelfde regels volgen! Heel belangrijk!

Leerpleindocent D: Uitgestelde aandacht

BIJLAGE 9A: GECOMBINEERDE VRAGENLIJST LEERLINGEN

Beste leerling uit BK1A of BK1B Deze vragenlijst gaat over co-teaching op het leerplein. Ik wil graag van je weten hoe je de hulp van de co-teachers in de klas hebt ervaren. Je vult hem alleen voor jezelf in. Dus hoe jij erover denkt!

Het zijn een aantal ja/nee vragen en 2 open vragen. Bij deze 2 vragen mag je zelf iets invullen. De hele vragenlijst is anoniem, dit betekent dat je naam nergens bij komt te staan en dat niemand weet welke antwoorden je hebt gegeven. Vul hem wel eerlijk in en als je niet weet wat er bedoeld wordt met een vraag, dan kun je een leerkracht op het leerplein of één van je ouders om hulp vragen.

Je kunt de vragenlijst ook thuis via de mail openen en dan invullen.

De vragenlijst hoort bij de planner van deze week, dus de planner wordt alleen afgetekend als je de vragenlijst hebt ingevuld.

Alvast bedankt voor het invullen.

Meneer Kolenbrander

Gesloten vragen:

Door de co-teachers krijg ik sneller uitleg als ik een vraag heb

Door co-teachers op het leerplein kan ik rustiger werken

De co-teachers doen hetzelfde als de leerkrachten op het leerplein

De co-teachers kunnen de leerstof voor de verschillende vakken op het leerplein goed uitleggen

De leerkrachten op het leerplein en de co-teachers werken goed samen

De co-teachers geven mij complimenten

Door de co-teachers krijg ik meer persoonlijke aandacht omdat de leerkracht daar niet altijd tijd voor heeft

Door co-teachers haal ik betere cijfers

Door co-teachers snap ik de stof sneller

Open vragen:

Kun je hieronder voor jezelf een aantal voordelen bedenken van co-teaching? Denk daarbij aan de vragen die hiervoor gesteld zijn.

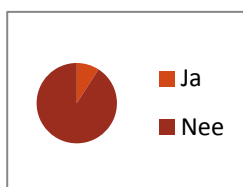
Kun je ook nadelen noemen van de co-teachers voor jezelf op het leerplein?

BIJLAGE 9B: FRAGMENT ANALYSE GECOMBINEERDE VRAGENLIJST LEERLINGEN

Gesloten vraag:

De co-teachers doen hetzelfde als de leerkrachten op het leerplein

Ja	9%
Nee	91%



91% van de 39 leerlingen geeft nee als antwoord. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er geen sprake is van gelijkwaardigheid in de ogen van de leerlingen.

Open vraag:

Kun je ook nadelen noemen van de co-teachers voor jouzelf op het leerplein?

Nee 29 x
Er zijn heel veel mensen op het lp...
Ik wil soms iets meer vrijheid niet dat er zo veel gecontroleerd wordt. En dat ik iets meer zelf kan plannen in het 2de jaar.
dat het te druk soms word
als ik een vraag heb wil ik het ook wel eens aan de leeraar zelf vragen
ik heb niet echt een nadeel over de co-teachers
Dat je soms bent afgeleid als je aan het werk bent
het is drukker op het leerplein en in de andere lessen en daardoor kan ik mij soms niet goed concentreren
Er is niks fout aan het is alleen maar handig
ze lopen heel vaak rond in het stilte momend en dat lijd je af
ik heb geen nadelen

Wat opvalt is dat 32 leerlingen geen nadelen noemen. 6 leerlingen noemen drukte als nadeel en 3 daarvan kunnen zich daardoor slecht concentreren. 1 leerling wil graag meer vrijheid.

BIJLAGE 10: FRAGMENT THEMATISERING

Werkwijze:

1. De labels van alle dataverzamelmethodeën zijn verzameld in een schema
2. Er is van de bestaande label een nieuwe kortere label gemaakt.
3. Labels die overeenkomen in betekenis worden bij elkaar geplaatst door hen te plaatsen onder hetzelfde thema.
4. De verzameling labels worden ondergebracht in een thema

Labels	Nieuw themalabel	Thema
Co-teacher heeft ervaring met speciaal onderwijs	Eigenschappen van de co-teacher	3c
We bieden extra instructie aan de instructietafel	Werkzaamheden co-teacher	3b
Meer nodig dan een docent toevoegen aan een andere docent	Beschrijving co-teaching	3a
Aanspreken op verantwoordelijkheden, empathie en reacties richting anderen	Visie en werkwijze leerplein	5
<i>".....samen bezig, samen over problemen praten, oplossingen verzinnen, praten over jou sterke en zwakke punten en omgekeerd"</i>	Voordeel handelingsrepertoire leerkr	1b
De leerling wordt sneller ondersteund en leerbelemmeringen worden verminderd, leerlingen met achterstanden krijgen meer hulp.	Voordelen voor leerlingen	2b
Minder coachende rol van leerkrachten op het leerplein	Ervaringen van co-teachers	3d
Meer drukte om je heen, geen stille groep	Nadelen voor leerlingen	2c

